

12SER01/06/41

OSNAŽIVANJE KAPACITETA SISTEMA SREDNJEVJE STRUČNOG OBRAZOVANJA ZA POBOLJŠANJE KVALITETA, OBUHVATA I RELEVANTNOSTI SREDNJEVJE STRUČNOG OBRAZOVANJA

Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane (PPPH)

PROFIL SEKTORA

PROFIL SEKTORA

POLJOPRIVREDA, PROIZVODNJA I PRERADA HRANE

Osnaživanje kapaciteta sistema srednjeg stručnog obrazovanja za
Projekt: poboljšanje kvaliteta, obuhvata i relevantnosti srednjeg stručnog
obrazovanja

dr.sc. Leo Mršić

Konsultanti:

Nino Buić

Verzija dokumenta: 8.1.1. 23.03.2016.

SADRŽAJ

Popis skraćenica	4
Ključni pojmovi	5
Uvod	8
METODOLOGIJA	9
Hronološki opis postupka	10
Izvori podataka	11
OBRAZOVNI SEKTOR	12
POLJOPRIVREDA, PROIZVODNJA I PRERADA HRANE	12
Aktuelni pokazatelji Republika Srbija	13
Ostali opšti podaci	14
Prilagođavanje podataka ARS	16
Osnovni podaci interpretacije ARS Q32015	16
Pojedinačni podaci ARS Q32015; korektivni faktori	17
ARSQ32015; Udeo po regionu	19
ARSQ32015; Udeo po opštini obavljanja posla	19
Potražnja za zanimanjima	19
Obuhvat sektora	19
Udeo po polu	21
Udeo po starosti i polu	21
Grupe zanimanja i nivoi složenosti	22
Udeo po grupi zanimanja/složenosti	22
Upotreba sektorskih zanimanja	23
Zaključak o obuhvatu	26
Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim privrednim delatnostima	27
Kretanje broja nezaposlenih po evidenciji NSZ	27
Prihodi, broj preduzeća i zaposlenih	27
Broj preduzeća prema veličini kroz godine	28
Promet preduzeća prema veličini kroz godine	28
Broj zaposlenih u preduzećima prema veličini kroz godine	28
Dodatna vrednost u preduzećima prema veličini kroz godine	29
Broj registrovanih pravnih lica s pretežnim delatnostima (KD4) povezanim sa sektorom korišćenjem ARS	29
Slobodna radna mesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže	31
Ponuda zanimanja, obrazovnih programa i kompetencija	32

Indikatori tržišta rada	32
Starosna struktura u sektoru PPPH.....	32
Udeo po starosti i polu	32
Obrazovna struktura.....	33
Udeo po najvišem završenom nivou školovanja	33
Kvantitativna analiza obrazovnih programa	34
Broj učenika ukupno po područjima	35
Broj učenika po razredima	36
Broj učenika po razredima	38
Uslovi na tržištu rada za sektorska zanimanja	41
Neto plate	41
Zarada neto u prethodnom mesecu.....	41
Prosečna neto plata po sektorima	43
Prosečna bruto plata po sektorima	44
Usklađivanje ponude i potražnje	45
Zamena postojeće radne snage	45
Strateški i zakonski okvir	46
Strateški okvir.....	46
Strateško definisanje podrške poljoprivredi/ruralnom razvoju	46
Dokumenti RS	47
Dokumenti i baza podataka	47

POPIS KRATICA

APR - Agencija za privredne registre Republike Srbije
ARS – Anketa o radnoj snazi
EU – Evropska unija
Eurostat – Statistički biro Evropske unije
ILO - Međunarodna organizacija rada
IPA – Instrument za predpristupnu pomoć
ISCED - International Standard Classification of Education (Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja)
ISCO - International Standard Classification of Occupations (Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja)
JNZ -Jedinstvena nomenclatura zanimanja
MPNTR- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
MRZBSP - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
NKD – Nacionalna klasifikacija delatnosti
NKZ – Nacionalna klasifikacija zanimanja
NOKS – Nacionalni okvir kvalifikacija Srbije
NSZ – Nacionalna služba za zapošljavanje
RZS – Republički zavod za statistiku
SSOV - Srednje stručno obrazovanje i vaspitanje
ZUOV-CSOO – Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Centar za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih

KLJUČNI POJMOVI

Anketa o radnoj snazi - sprovodi se na osnovu *Zakona o zvaničnoj statistici* („Službeni glasnik RS”, broj 104/09). Anketa o radnoj snazi je istraživanje kojim se prikupljaju podaci o osnovnim karakteristikama radne snage, na osnovu kojih se vrši procena ukupne radne snage u Republici Srbiji.

Jedinstvena nomenklatura zanimaњa - *Jedinstvena nomenklatura zanimaњa u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji*, objavljena je u "Sl. listu SFRJ", br. 31/90. Razvrstavanje (klasifikacija) zanimaњa, izvršeno je prema:a) vrstama rada u 19 područja rada, a u okviru njih u 74 grupe (skupine) zanimaњa od "01" do "99";b) složenosti rada u okviru grupa (skupina) zanimaњa su razvrstana po kategorijama složenosti od I do VIII kategorije. Šifriranje zanimaњa (cifarsko označavanje) izvršeno je pomoću tri para cifara (šest cifarskih mesta). JNZ je propisana kao standard za vođenje podataka o zanimaњima i evidencijama u oblasti rada (Službeni list SRJ, br. 9/98).

Nacionalna klasifikacija zanimaњa - namenjena je prikupljanju, obradi i diseminaciji službenih statističkih podataka o zanimaњima i prema tome kao nacionalni standard službene statistike obezbeđuje jednoznačnu komunikaciju davatelja, nositelja i korisnika podataka, a pre svega u službenoj statistici neke države. Radi ostvarivanja međunarodne uporedivosti podataka službene statistike o zanimaњima, Nacionalna klasifikacija zanimaњa usklađuje se s međunarodnim statističkim standardom zanimaњa ISCO.Ta klasifikacija treba da zameni pojedinačne klasifikacije i slična sredstva koji su se upotrebljavali u statistici, zapošljavanju i privredi (Jedinstvena klasifikacija zanimaњa, Šifrant zanimaњa, Jedinstvena nomenklatura zanimaњa). Upotreba jedne klasifikacije kojom će podatke izražavati svi poslovni subjekti predstavlja prednost, jer ona omogućava poređenje podataka, na primer zaposlenih i nezaposlenih lica. NKZ se izrađuje prema načelima i sistemu Međunarodne standardne klasifikacije zanimaњa i kriterijumima iz *Priručnika za izradu nacionalnih klasifikacija zanimaњa* Međunarodne organizacije rada (ILO).

Nacionalna klasifikacija delatnosti - Usklađivanje klasifikacije delatnosti u Republici Srbiji izvršeno je na osnovu *Zakona o klasifikaciji* ("Službeni glasnik RS" broj 104/2009) i *Uredbe o klasifikaciji delatnosti Vlade Republike Srbije* ("Službeni glasnik RS" broj 54/2010) od 04.08.2010.a koja je stupila na snagu i primenjuje se od 12. augusta 2010. Novu klasifikaciju delatnosti sa nazivima, šiframa i opisima delatnosti koja je deo pomenute uredbe, izradio je RZS. Nacionalna klasifikacija delatnosti u potpunosti je usklađena sa NACE Rev. 2 klasifikacijom koju primenjuju sve zemlje Evropske Unije i većina Evropskih država. U NKD-u pojednostavljena je i nomenklatura šifara delatnosti, pa se umesto pet za sve delatnosti koriste šifre sa samo 4 cifre.

Nacionalni okvir kvalifikacija u Srbiji- predstavlja instrument koji obuhvata broj i opis nivoakvalifikacija, odnose između kvalifikacija, kao i puteve prohodnosti i napredovanja.Nacionalni okvir kvalifikacija obuhvata procese, tela - organizacije odgovorne zauspostavljanje kvalifikacija, načine sticanja, upoređivanje, prepoznavanje, obezbeđivanjem kvaliteta i standarda po kojima se realizuju.

Obrazovni sektor je skup znanja i veština koja predstavljaju jedno homogeno područje znanja. U Republici Srbiji obrazovni profili u okviru stručnog obrazovanja, koji čine osnovu za definisanje kurikuluma, podeljeni su u 15 područja rada¹ (sektora). Nacrt NOKS-a² dao je predlog sektora za sticanje

¹Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane, Šumarstvo i obrada drveta, Geologija, rudarstvo i metalurgija, Mašinstvo i obrada metala, Elektrotehnika, Hemija, nemetali i grafičarstvo, Tekstilstvo i kožarstvo, Geodezija i građevinarstvo, Saobraćaj, Trgovina, ugostiteljstvo i turizam, Ekonomija, pravo i

kvalifikacija, međutim konačni predlog koji će obuhvatiti sve nivoe NOKS-a još nije donesen. Za potrebe profila sektora, obrazovni sektor obuhvata grupu kurikuluma na osnovu kojih polaznici stiču znanja, veštine i kompetencije u užem smislu u nekom profilu, a za obavljanje određenih poslova u različitim zanimanjima. Sektor može biti podeljen na dva ili više podsektora.

Obuhvat sektora može biti finansijski ili prema brojnosti osoba sa sektorskim zanimanjima. Finansijski obuhvat dobija se tako da se prikažu prihodi ključnih delatnosti koje zapošljavaju više od 40% osoba sa sektorskim zanimanjima, a obuhvat prema brojnosti osoba objedinjuje sve osobe radno sposobne dobi (15 do 64 ili 15+) koje imaju navedena zanimanja. Oni prema aktivnosti mogu biti zaposleni, nezaposleni ili neaktivni.

Zanimanje, u kontekstu profila sektora, je skup poslova i radnih zadataka (**radnih mesta**) koji su svojim sadržajem i vrstom organizaciono i tehnološki srodni i međusobno povezani.

Radno mesto je pozicija na kojoj radi jedan pojedinac. Više radnih mesta istog ili sličnog sadržaja je jedno **zanimanje**. Naziv radnog mesta obično određuje poslodavac. Moguće je postojanje različitih naziva radnih mesta kod različitih poslodavaca, iako osoba obavlja identične radne aktivnosti.

Sektorsko zanimanje je primenjeno znanje iz obrazovnog sektora u radnom okruženju, bilo to u preduzeću, javnoj ustanovi, zadruzi ili instituciji. Svaki obrazovni sektor generiše zanimanja u onoj meri u kojoj se znanja iz tog sektora koriste u privredi.

Delatnost je ekomska aktivnost određenog tipa unutar koje poslovni subjekti proizvode ili pružaju slične proizvode ili usluge.

Zaposleni – prema *Anketi o radnoj snazi*, to su sve osobe koje su u nedelji koja je prethodila anketi radile barem jedan sat u cilju sticanja sredstava za život, bilo u vidu novca, u naturi ili kompenzacijom. Po definiciji RZS podrazumevaju se lica koja imaju zasnovan radni odnos sa poslodavcem (privrednim društvom, preduzećem, ustanovom, zadrugom ili drugom organizacijom) na određeno ili neodređeno vreme, bez obzira na to da li rade puno radno vreme ili kraće od njega. U profilu sektora se koriste svi ovi izvori, tako da podaci između navedenih izvora nisu uvek kompatibilni, ali je njihova vrednost za spoznaju o stvarnom stanju nezamenljiva samo jednim od korištenih izvora.

Nezaposleni – prema *Anketi o radnoj snazi*, to su sve osobe koje ne rade, aktivno traže posao i raspoložive su za rad u iduće dvenedelje. U podacima iz NSZ, nezaposleni je lice od 15 godina života do ispunjavanja uslova za penziju, odnosno najkasnije do 65 godina života, sposobno i odmah spremno da radi, koje nije zasnovalo radni odnos ili na drugi način ostvarilo pravo na rad, a koje se vodi na evidenciji nezaposlenih i aktivno traži zaposlenje

Neaktivne osobe – prema *Anketi o radnoj snazi*, to su sve radno sposobne osobe starosti od 15 do 64 godine koje nisu zaposlene niti traže posao. Primeri neaktivnog stanovništva su penzioneri, učenici, domaćice i osobe nesposobne za rad.

Kvalifikacija je formalno priznanje stečenih kompetencija. Pojedinac stiče kvalifikaciju kada nadležno telo utvrdi da je dostigao ishode učenja prema zadatom standardu kvalifikacije, što se potvrđuje javnom ispravom (diploma ili sertifikat).

Kompetencija je integrirani skup znanja, veština i stavova, koji omogućuju pojedincu efikasno obavljanje aktivnosti u datom zanimanju ili funkciji, u skladu saočekivanim standardom.

administracija, Hidrometeorologija, Kultura, umetnost i javno informisanje, Zdravstvo i socijalna zaštita, Ostalo (lične usluge)

²<http://www.zuov.gov.rs/wp-content/uploads/2014/01/NOKS.pdf>

Ishod učenja su eksplisitni iskazi o rezultatu učenja; opisuju onog koji uči posle definisanog perioda učenja, odnoseći se na to što "zna", što je u stanju da uradi pod određenim okolnostima i kako se ponaša u odnosu na ono što radi (koje stavove ispoljava). U stručnom obrazovanju, ishod je minimalan i obavezujući rezultat učenja.

UVOD

Kvalitet ljudskih potencijala i brzina kojom se znanja i veštine prilagođavaju potrebama tržišta rada, zajednice i pojedinaca bitno određuje uspešnost i stabilnost države i privrede u globalnom okruženju. Stoga je sistem celoživotnog učenja postao jedna od ključnih odrednica konkurentnosti za razliku od prošlih vremena kad su investicije, kapital, tehnologija i prirodni resursi bili važniji za tadašnje poimanje razvoja.

Kako raste nivo potrebnih, sve raznolikijih, veština u globalnoj privredi, potrebno je uvesti mehanizme koji bi pružali potporu obrazovanom sistemu, a naročito stručnom obrazovanju i osposobljavanju u nastojanjima da se zadovolje te potrebe.

Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine (Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године) istakla je kako je misija srednjeg stručnog obrazovanja i vaspitanja (SSOV) pružiti mogućnosti i uslove za svakog pojedinca kako bi stekli znanja, veštine, sposobnosti i stavove – stručnost pre svega za uspešno uključivanje u svet rada i za nastavak obrazovanja. Za postizanje tih zadataka SSOV bi trebalo da bude funkcionalan, efikasan, racionalan, fleksibilan i dostupan za sve. Obrazovni sistem trebalo bi da može odgovoriti na sadašnje i buduće potrebe tržišta rada i pripremiti pojedinca za stalno poboljšanje i učenje tokom celog života.

Profili sektora, razvijeni u saradnji Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i stručnjaka na IPA projektu „Osnaživanje kapaciteta sistema srednjeg stručnog obrazovanja za poboljšanje kvaliteta, obuhvata i relevantnosti srednjeg stručnog obrazovanja“ te drugih aktera u stručnom obrazovanju u RS.

Profili sektora trebalo bi da nađu svoje mesto kao deo metodologije ukupne analize tržišta radne snage i sistema obrazovanja i da postanu snažna osnova za argumentovano donošenje političkih odluka. Verujemo da će korisnost ovog pristupa i ovih dokumenta uvideti i brojni drugi akteri i institucije te da će njihova relevantnost i korisnost nadići sistem stručnog obrazovanja.

Tokom nastajanja dokumenta notirane su pojedinosti važne za buduće formiranje sektorskih veća i rad na profilima sektora odnosno pre svega unapređenje baze podataka (količina i vrsta podataka i njihova integracija) odnosno za osiguravanje sličnosti između profila sektora kako u ovom projektu tako i u budućim projektima ove vrste, a kao preduslovu za kvalitetno mapiranje privrednog prostora. Pri tome treba težiti detaljnoj pripremi podataka, njihovom sistematizovanju i integraciji, smanjenju zavisnosti od jednog izvora te osiguravanju kontinuiteta u izradi profila kroz vreme (npr. godišnje), potrebnom da se kvalitetno sagledaju kretanja u sektoru kroz vreme.

Bitno je istaknuti kako trenutna verzija profila sektora nije konačna i u njoj se uočavaju određena područja koja će biti nužno dorađivati u budućnosti. Prvenstveni problem proizlazi iz nedostupnosti određenih podataka ili nepostojanja podataka u dužem vremenskom periodu, a koji bi omogućili detaljnije i kvalitetnije analize.

METODOLOGIJA

Okosnica je metodologije analiziranje ponude i potražnje za znanjima i veštinama određenog sektora. Ponudu rada u datom trenutku čine svi radno sposobni stanovnici (15-64 godine) koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz određenog obrazovnog sektora. Oni mogu biti zaposleni, nezaposleni ili neaktivni, a njihove obrazovne, starosne i polne karakteristike biće prikazane tokom analize. S druge strane, potražnja za znanjima i veštinama može se prepoznati preko istorijske analize zapošljavanja po zanimanjima u vremenu te pomoću analize slobodnih radnih mesta. Cilj je uporediti strukturu ponude sa strukturom potražnje, kako u smislu brojnosti sektorskih zanimanja (ima li dovoljno radne snage s određenim zanimanjima?), tako i u smislu relevantnosti obrazovnih ishoda za promenljive potrebe privrednih subjekata koje su rukovođene razvojem tehnologija, konkurencijom i zahtevima tržišta.

Ponuda i potražnja za znanjima i veštinama analizira se na dva nivoa. Prvi je nivo sektorskih zanimanja. Kada se utvrde ključna zanimanja nekog sektora, analiza se spušta na nivo delatnosti u kojima dominiraju sektorska zanimanja, a potom na nivo radnih mesta na kojima se analiziraju kompetencije potrebne za ostvarenje kvaliteta, efikasnosti i efektivnosti na radnom mestu. Svaki od nivoa analize ima svoje alate koji će takođe biti opisani u završnoj verziji dokumenta za pripremu profila sektora.

Nakon određivanja sektorskih zanimanja empirijskim će se putem, odnosno korišćenjem Ankete o radnoj snazi, istražiti prisutnost datih zanimanja u privrednim delatnostima kako bi se otkrila rasprostranjenost korišćenja sektorskih znanja i veština. Na taj će se način prepoznati ključne delatnosti koje u najvećoj meri koriste sektorska znanja i praktiče se dugotrajna kretanja u prihodima i zaposlenosti ključnih delatnosti.

Ključna je pretpostavka prikazane metodologije da su znanja i veštine koje se stiču u obrazovnim institucijama, ali i kroz radno i životno iskustvo, glavni generator novih proizvoda, tehnologija i ideja bitnih za ostvarenje privrednog razvoja, a time i društvenog blagostanja. Stoga je ključ rasta i razvoja privrede, kao i politika razvoja ljudskih potencijala, u skladu s kratkoročnim i dugoročnim potrebama privrede, zajednice i pojedinca.

Za svet obrazovanja najvažnije je prepoznati sadašnju i buduću potražnju za znanjima koja će biti potrebna za privredni razvoj. Kroz vreme, kako se struktura privrede menja prema potrebama potrošača na domaćem i globalnom tržištu, tako se i struktura znanja i veština menja. Održavanje konkurentnosti moguće je samo ako su takva neophodna znanja i veštine prisutni u ishodima obrazovanja, standardima zanimanja i kvalifikacija koje donose obrazovni programi.

U nastavku je prikaz osnovnih koraka koji su nužni za izradu profila sektora, kao i deo metodoloških postavki koje su korišćene.

HRONOLOŠKI OPIS POSTUPKA

Celokupan opis sektora na konceptualno nivou predstavljen je kroz faze kako sledi u tabeli.

Faza	Korak	Dodatni opis koraka/faze
Potražnja		
	Potražnja za zanimanjima	Grupisati zanimanja na nivou pojedinačnih zanimanja prema pripadnosti svakom obrazovnom sektoru korišćenjem JNZ/NKZ (voditi računa o primeni ključeva transformacije JNZ/NKZ) Model A (trenutni): korišćenjem Ankete o radnoj snazi uz primenu ključeva transformacije JNZ – NKZ Model B (u budućnosti): osiguravanjem pristupa podataka iz Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja i korišćenjem podataka uz uspostavljanje nove klasifikacije NKZ
	Obuhvat sektora	Iz ARS treba uzeti sva radno sposobna lica tj. zaposlene, nezaposlene i neaktivne starosti od 15 do 64 godine koja imaju sektorska zanimanja.
	Grupe zanimanja i nivoi složenosti	Opis i statistike prema grupama zanimanja i nivoima složenosti
	Upotreba sektorskih zanimanja	Analizom ARS istražiti koja se zanimanja javljaju u svakoj delatnosti u privredi, izdvojiti najzastupljenije
	Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim privrednim delatnostima	Iz podataka o zaposlenosti kod pravnih lica po granama delatnosti NKD 2010. Potrebno je prikazati kretanje zaposlenosti u dužem vremenskom razdoblju od barem 10 godina
	Prihodi, broj preduzeća i zaposlenih	Analiza podataka o prihodima, rashodima, dobiti i zaposlenima u svim delatnostima na nivou 3 cifre NKD 2010, po regionima.
	Slobodna radna mesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže	Analiza potražnje za sektorskim zanimanjima, kolika je ta potražnja u odnosu na broj nezaposlenih ili tekuću ponudu rada (moguće je da će iskazani broj nezaposlenih iz ankete o radnoj snazi bit različit od broja nezaposlenih registrovanih pri NSZ-u)
Ponuda zanimanja, obrazovnih programa i kompetencija		
	Indikatori tržišta rada	Analiza će pokazati koliko je osoba sa sektorskim zanimanjima zaposleno, nezaposleno i neaktivno pa će pružiti poređenje mogućih podsektora s prosečnim pokazateljima u svim zanimanjima koja se prate Anketom o radnoj snazi
	Starosna struktura radne snage	Analiza prikazuje starosnu strukturu zaposlenih i nezaposlenih (i neaktivnih) na državnom nivou prema Anketi o radnoj snazi i dodatno iste parametre unutar sektora ili mogućih podsektora
	Obrazovna struktura	Prikaz udela zaposlenih odnosno nezaposlenih i neaktivnih prema nivou obrazovanja
	Analiza obrazovne ponude	Prikaz podataka o obrazovnoj ponudi, među ostalim: kvantitativna analiza obrazovnih programa; (nezaposlenost i dinamika nalaska posla nakon obrazovanja; prelaz u visoko obrazovanje; analiza ciljnih zanimanja)

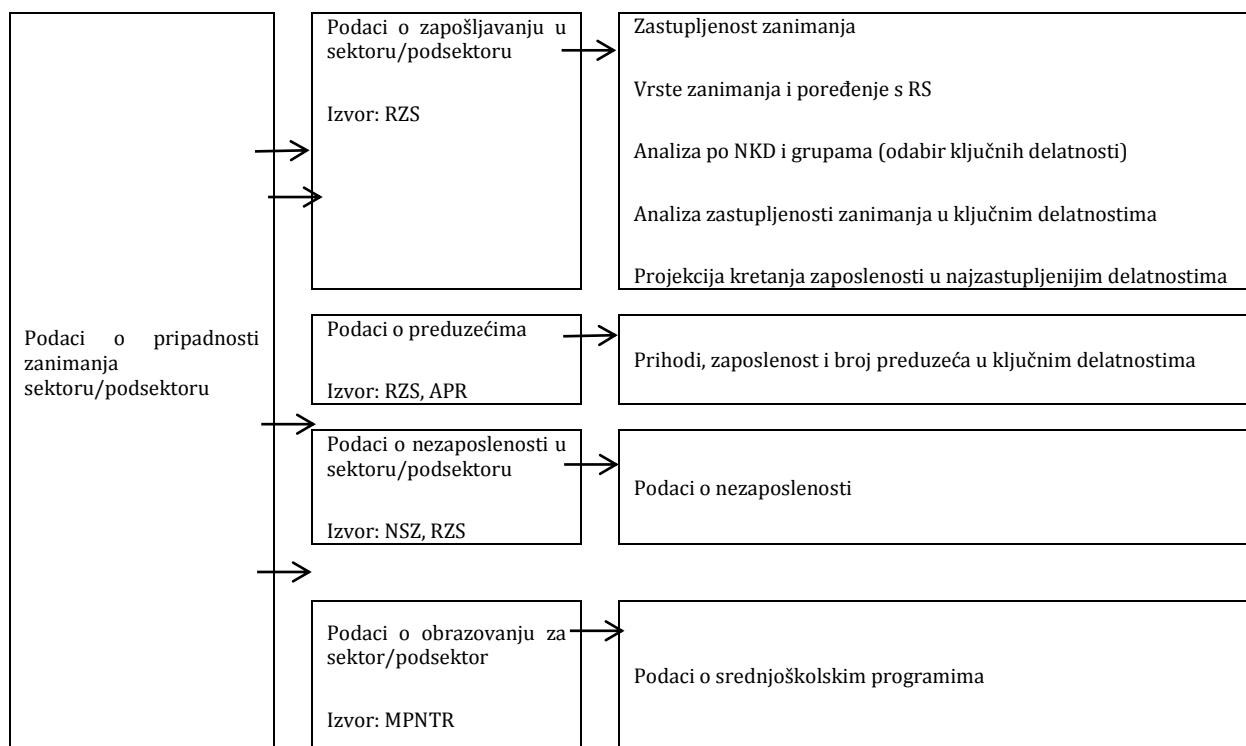

Uslovi na tržištu rada za sektorska zanimanja	Neto plate	Prikaz podataka o primanjima, između ostalog: zaposleni prema neto primanjima; ugovori o radu; sati rada; veličina poslodavca i vlasnička struktura; veličina preduzeća; položaj u zaposlenju
Usklađivanje ponude i potražnje	Zamena postojeće radne snage	Analiza i projekcije vezano na zamenu postojeće radne snage, uključuje između ostalog: procenu odlaska u penziju; proračun zamene radne snage; razvojne potrebe korišćenjem procena iz ključnih strategija; kvantifikacija ukupne potražnje u odnosu na ponudu i procena neusklađenosti
Strateški i zakonski okvir	Analiza nacionalnog i EU (kao i šireg) strateškog, zakonskog, razvojnog i tehnološkog okvira sektora	Identifikovati ključne zakone, politike, strategije, institucije u RS i u inostranstvu, pojava novih veština, tehnologija, itd.

IZVORI PODATAKA

U ovoj verziji profila sektora koriste se različiti izvori podataka koje su osigurale različite institucije:

- podaci o radnoj snazi (RZS – Anketa o radnoj snazi),
- podaci o zaposlenosti (RZS – Anketa o radnoj snazi, Klasifikacija delatnosti, NSZ - nezaposlenost),
- finansijski podaci o poslovanju preduzeća po delatnostima i regionima, podaci o penzionom osiguranju (trenutno nedostaje izvor podataka),
- podaci o nezaposlenima po zanimanjima (NSZ),
- podaci o obrazovnim institucijama i programima (MPNTR)
- ostali podaci (MRZBSP - Ključ povezivanja različitih klasifikacija zanimanja, RZS – projekcije, itd.)

Izvor: ZUOV-CSOO

OBRAZOVNI SEKTOR

Obrazovni sektor je skup znanja i veština koja predstavljaju jedno homogeno područje znanja. U Republici Srbiji obrazovni profili u okviru stručnog obrazovanja, koji čine osnovu za definisanje kurikuluma, podeljeni su u 15 područja rada³ (sektora). Nacrt NOKS-a⁴ dao je predlog sektora za sticanje kvalifikacija, međutim konačni predlog koji će obuhvatiti sve nivoe NOKS-a još nije donesen. Za potrebe profila sektora, obrazovni sektor obuhvata grupu kurikuluma na osnovu kojih polaznici stiču znanja, veštine i kompetencije u užem smislu u nekom profilu, a za obavljanje određenih poslova u različitim zanimanjima. Sektor može biti podeljen na dva ili više podsektora.

Ova definicija obrazovnog sektora ukazuje kako profil sektora mora pokazati kako se kompetencije stečene u sektoru koriste u privredi. Ovo je polazna tačka pristupa profila sektora koji se temelji na analizi zanimanja koja su okupljena u jednom obrazovnom sektoru, umesto zanimanja koja se nalaze u ekonomskom sektoru. Prema tome, fokus analize je znanje i gde se koriste stečene veštine i kompetencije, umesto direktna usmerenost na ekonomске sektore.

POLJOPRIVREDA, PROIZVODNJA I PRERADA HRANE

Proteklih nekoliko godina su verovatno najzanimljivljivije u razvoju poljoprivrede na globalnom nivou. Porast cena hrane, navika potrošača, klime, Svetska ekonomska kriza i drugo, učinili su da se o poljoprivredi razmišlja na jedan drugačiji način. Isto tako, poljoprivreda i poljoprivrednici Vojvodine su na krilima dobrih cena, otvaranja tržišta i pristupa državnom zemljištu, napravili jedan veliki iskorak u proizvodnji i pripremili se za predstojeće izazove – poput približavanja Evropskoj uniji i snižavanja cena. Zato je nepohodno da zajednica stalno istražuje svoje dobre i loše strane i da planski radi na sopstvenom unapređenju, jer se njen razvoj nikada ne dešava sam od sebe, isto kao što je i nazadovanje posledica delovanja ljudi unutar zajednice i njihove nespremnosti da odgovore na izazove - bilo one kreirane sopstvenim činjenjem ili nametnute spolja. Pošto su ljudi ti koji se prilagođavaju promenama i čine da se promene dogode, važno je da pojedinac, poljoprivrednik ili stanovnik donese odluku o tome da nešto promeni na osnovu poznavanja okruženja i pravilnog predviđanja promena okruženja.

³Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane, Šumarstvo i obrada drveta, Geologija, rudarstvo i metalurgija, Mašinstvo i obrada metala, Elektrotehnika, Hemija, nemetalni i grafičarstvo, Tekstilstvo i kožarstvo, Geodezija i građevinarstvo, Saobraćaj, Trgovina, ugostiteljstvo i turizam, Ekonomija, pravo i administracija, Hidrometeorologija, Kultura, umetnost i javno informisanje, Zdravstvo i socijalna zaštita, Ostalo (lične usluge)

⁴<http://www.zuov.gov.rs/wp-content/uploads/2014/01/NOKS.pdf>

Te javne i privatne odluke treba da budu donete ne samo na osnovu trenutnog i lokalnog stanja, nego gledajući u budućnost i posmatrajući globalno okruženje. Promene koje se dešavaju, a na koje poljoprivrednici i lokalne samouprave ne mogu da utiču, ali moraju da ih razumeju i ukalkulišu njihov rizik u doношење sopstvenih odluka, su: klimatske promene, ekonomska kriza iz 2008. koja traje duže nego što se predviđalo, cene poljoprivrednih proizvoda koje i na svetskom tržištu variraju, zahtevi potrošača koji se stalno menjaju, stalno unapređenje konkurentnosti i produktivnosti. Pored globalnih promena, i sama dešavanja u Srbiji presudno utiču i na poljoprivrednu. Izdvojene i detaljno obrađeni procesi i poruke jesu:

- Poruke države su konfuzne, a uticaj sve slabiji
- Poljoprivreda jeste i biće zasnovana na porodičnim gazdinstvima
- Dualizam će biti sve izraženiji dok na kraju ne nestane u potpunosti
- Velika potražnja za zemljištem će se usporiti
- Liberalizacija će doneti brojne promene u strukturi proizvodnje i cenama
- Izvozno tržište postaje sve važnije
- EU integracije doneće IPARD sredstva, ali i strožije uslove proizvodnje
- Dominacija žitarica u strukturi proizvodnje će se nastaviti
- Očekivan je rast produktivnosti proizvodnje industrijskog bilja
- Smanjenje proizvodnje mesa se mora zaustaviti
- Mlekarstvo čeka bolan period prilagođavanja EU standardima
- Dobri trendovi u proizvodnji i prodaji voća i loši u povrću su karakteristika Srbije poslednjih godina ali i svih pretprištupnih zemalja EU

Kada je reč o prilagođavanju duž tržišnog lanca, u osnovi, bez obzira na sektor ili proizvod, najvažniji izazovi u predstojećem periodu su uključivanje malih proizvođača u moderne tržišne lance, povećanje konkurenčije na nivou prerade kroz stvaranje atraktivnog okruženja za investiranje i uvođenje standarda.

AKTUELNI POKAZATELJI REPUBLIKA SRBIJA

Procena broja stanovnika	01.01.2015.	7 114 393
Zaključeni brakovi	2014.	36 429
Razvedeni brakovi	2014.	7 614
Živorodeni	2014.	66 461
Umrli	2014.	101 247
Prirodni priraštaj	2014.	-34 786
Kvartalni bruto domaći proizvod	IV kv. 2015. / IV kv. 2014.	realni rast 1,2%
Bruto domaći proizvod	2013.	realni rast 2,6%
Indeks potrošačkih cena	februar 2016 / januar 2016.	pad 0,1%
Indeks potrošačkih cena	februar 2016 / februar 2015.	rast 1,5%
Indeks industrijske proizvodnje	januar 2016/januar 2015.	rast 8,3%
Spoljnotrgovinska robna razmena	januar 2016.	2 092,4 mil. dolara
Spoljnotrgovinska robna razmena	januar - decembar 2015.	31 581,4 mil. dolara
Promet robe u trgovini na malo u tekućim cenama	januar 2016 / januar 2015.	rast 8,0%
Promet robe u trgovini na malo u stalnim	januar 2016 / januar 2015.	rast 6,1%

cenama

Prosečna bruto zarada	januar 2016.	55 763 dinara
Prosečna neto zarada	januar 2016.	40 443 dinara
Stopa nezaposlenosti ukupno	IV kvartal 2015.	17,9%
Stopa nezaposlenosti od 15 - 64 godine	IV kvartal 2015.	18,5%
Relativna linija rizika od siromaštva	2014.	13 408 dinara
Stopa rizika od siromaštva	2014.	25,6 %
Prosečna mesečna potrošnja po domaćinstvu	IV kvartal 2015.	59 476 dinara
Prosečna mesečna potrošnja po domaćinstvu	2014.	54 424 dinara
Računari u domaćinstvu	2015.	64,4%
Internet u domaćinstvu	2015.	63,8%

OSTALI OPŠTI PODACI⁵

Proteklih nekoliko godina su verovatno najzanimljivije u razvoju poljoprivrede na globalnom nivou. Izveštaji pre ovog perioda prognozirali su dalje snižavanje cene u poljoprivredi usled povećanja produktivnosti, da će veliki broj (oko 900 miliona) farmera u svetu biti ispod linije siromaštva, samim tim i vrlo brzo smanjenje broja poljoprivrednika, prihoda poljoprivrednika, naročito onih u EU i sl. Onda je prvi put 1997. godine došlo do povećanja cene hrane, ubrzo zatim svetska kriza, pa kriza u EU i mnoge stvari su se promenile. Neke toliko drastično (kao cena poljoprivrednog zemljišta, prihodi poljoprivrednika), da su se javili potpuno novi ili pojačali stari procesi u poljoprivredi - kao što je land grabbing, svest o pravednijoj distribuciji hrane, nebacanju hrane i sl.

Međutim, pored ovih neočekivanih promena, poljoprivreda i selo prolaze kroz konstantno smanjenje ruralnog stanovništva, povećanje produktivnosti, te raspodelu globalne konkurentnosti. Kao što je konstantan i stalni trend povećanja gradskog stanovništva u odnosu na ruralno, tako je i neumoljiv trend povećanja produktivnosti u ekonomiji koji se prvenstveno dešava usled inovacija, tehnološkog napretka, a podstaknuto prirodnim i tržišnim zakonitostima da se uvek želi više. Zemlje koje imaju bolje prirodne, ljudske i ekonomski resurse su produktivnije u odnosu na druge. Otvaranjem granica, procesima globalne supermarketizacije, pojeftinjenjem transporta i povećanjem transportabilnosti poljoprivrednih proizvoda, nejednakost se sve više povećava. Tako se uspostavlja konkurenca, ne samo među proizvodjačima nego i konkurenca među regionima i državama. Da ne postoje tržišne nepravilnosti verovatno bi ih bilo malo, pošto proizvođači u Turskoj proizvode jeftini paradajz, oni u Novom Zelandu ovčije meso, Nemačka mleko i sl. Ipak, postoje razlozi zašto se hrana proizvodi svuda u svetu.

Među najznačajnijim su:

- Raspodela konkurentnosti na državnom nivou ne oslikava u potpunosti pojedinačnu raspodelu u smislu da ne znači da je najlošiji holandski proizvođač bolji od nekog dobrog u Srbiji, nego je moguće pronaći konkurentne proizvođače i u manje konkurentnim zemljama. Upravo zato lokala proizvodnja, čak iako se na prvi pogled ne čini da može da bude konkurentne u određenim proizvodnjama, ne smeju da odustanu od podrške pojedincima koji imaju viziju.

⁵ Analiza poljoprivrednog sektora Zapadnobačkog okruga, 2013.

- Pretpostavka da druge, konkurentnije, zemlje koje proizvode bolje određene proizvode su isto tako bolje i u drugim proizvodnjama pa usled limitiranih resursa nisu u mogućnosti da proizvode sve. Holandija bi verovatno bolje proizvodila kukuruz ili jabuke nego Srbija ali isto tako ona bolje proizvodi cveće, povrće, pečurke i brojne druge proizvode, pa samim tim ostavlja se prostor za druge zemlje da proizvode druge kulture iako nisu najkonkurentnije u tim proizvodnjama.
- Velika proizvodnja za sopstvene potrebe, koja po pravilu ima drugačije kalkulacije od poslovnih kalkulacija jer ne uključuje sopstveni rad.
- Manja očekivanja proizvođača od onih u razvijenijim zemljama. Pretpostavka je da su osnovna očekivanja proizvođača koja ih motivišu da ostanu u sektoru da zaradi makar prosečna plata koja je nekoliko puta veća u Zapadnim zemljama, pa su samim tim i očekivanja tamo veća. Dodatno, ukoliko je elika stopa nezaposlenosti, osnovna očekivanja su da se makar ima posao koji donosi neku dobit, pa makar ona bila i prehrambena sigurnost.
- Preferencija na lokalno tržište i lokalne proizvode. Potrošači u EU i drugim razvijenim zemljama se sve više i više brinu ne samo o zdravstvenoj ispravnosti hrane, nego i za svoju okolinu. Oni žele i da konzumiranje hrane bude nešto više nego samo da se zadovolje potrebe metabolizma. U tom smislu, konzumiranje domaće hrane je jedan od prvih na listi prioriteta.
- Tržišne nepravilnosti kao što je otežan transport, carinske i vancarinske barijere, veličina tržišta, nedostatak tržišnih informacija i sl.

Porast i varijacija cene hrane jeste najveća promena u poslednjih nekoliko decenija u poljoprivredi, koja je u velikoj meri promenila strukturu proizvodnje i farmi, uticala na veličinu i pravce trgovine u poljoprivredi, prehrambenu sigurnost, značajno povećala prihode poljoprivrednika, kao i cenu resursa i inputa u poljoprivredi. Možda i najveća promena koju je porast cena hrane doneo jeste jedno novo razmišljanje o važnosti poljoprivrede, tako da su mnogi koji nikada nisu svoju budućnost videli u poljoprivredi počeli da ulažu u proizvodnju i preradu. Osnovni razlozi koji su uticali na rast cena hrane jesu: rast cene goriva i đubriva, porast potrošnje žitarica i uljarica za proizvodnju biodizela i etanola, povećana potrošnja u Kini i Indiji, nekoliko ne baš sjajnih proizvodnih godina u nizu. Cene žitarica i uljarica počinju da rastu krajem 2007. godine i dostižu svoj maksimum pred žetvu 2009. Posle konstantnog rasta i zadržavanju na visokom nivou, novi maksimum se dostiže 2012. Oba ova pika se karakterišu vrlo naglim padom cena, kako 2009, tako i 2013. godine. Ipak, nema dileme da će cene početi da se polako stabilizuju na nivou nešto višem nego na onom pre početka rasta. Ovo se dešava, pre svega zbog toga što proizvođači i potrošači reaguju na poticaje, a tržište ovih kultura ima dovoljno konkurencije. Najvažniji poticaji koji će uticati na stabilizaciju cena su: (1) povećanje površina pod deficitarnim kulturama, kao posledica reagovanja na podsticaj potencijalno visoke zarade; (2) smanjenje potrošnje kao posledica regovanja na podsticaj visoke cene; (3) sve veća otvorenost tržišta usled pritiska od strane potrošača; (4) sve veća otvorenost prema prihvatanju GM proizvoda i drugih novih tehnologija, kako u proizvodnji hrane tako i energije; (5) splašnjavanje priče o bioenergiji kao mogućem rešenju za energetski problem i problem zaštite životne sredine; (6) kampanje i pritisak potrošača i prerađivača na donosioce odluka da menjaju legislativu vezanu za agarnu i energetsку politiku. Stabilizacijom cena doći će i do promene svih onih pratećih efekata, uključujući i razmišljanje o poljoprivredi.

Puno je signala poslato i puno je podsticaja aktivirano da se cena poljoprivrednih proizvoda počne smanjivati. Naravno, ostaje pitanje vremena aktiviranja i reagovanja na podsticaje, ali već 2013, u roku mnogo bržem od očekivanog, došlo je do tržišne i netržišne reakcije koje uslovjavaju postepeno smanjivanje cena poljoprivrednih proizvoda, što sve ukazuje da osnovna karakteristika cena u narednom periodu biti ne njihova visina nego varijabilnost. Ove varijacije u Srbiji su još izraženije. Iako je teško je doneti generalni zaključak o visini cena, naročito u poljoprivredi gde postoje veliki broj različitih proizvoda, načina prodaje i proizvođača i gde je kvalitet i individualna percepcija vrlo važna u odabiru proizvoda, ipak se vrlo lako primećuje gotovo univerzalno pravilo da su cene poljoprivrednih proizvoda i hrane u Srbiji više u odnosu na okruženje, a naročito EU, u periodima kada one dostižu svoje visoke vrednosti (bilo unutar godine ili među godinama), dok su niže u periodima sa niskim cenama. Teško je

postići cenovnu stabilnost i izvozni kontinuitet kada postoje ovolike varijacije u cenama, bilo da su to otkupne cene primarnih poljoprivrednih proizvoda ili potrošačke cene u prodavnicama. Nekoliko je razloga za ovoliko izraženu cenovnu varijabilnost: (1) postojeća velika varijabilnost u proizvodnji između godina uslovljena, pre svega, nestabilnim prinosim ali i varijacijama zasejanih površina u pojednim godinama; (2) još uvek visoka carinska zaštita kod najvećeg broja proizvoda sprečava da se uvoznim proizvodima cene spuštaju i time izbegavaju visoki cenovni pikovi; (3) nedostatak preradnih i skladišnih kapaciteta koji bi omogućili da se određena količina proizvoda skloni sa tržišta i pravilnije upravlja prodajom, čime bi se eleminisala situacija gde su ekstremno niske cene u žetvi usled velike konkurenkcije a visoke kasnije usled nemogućnosti čuvanja proizvoda; (4) dodatno, postoje i izražene cenovne varijacije između regionala i gradova, jer ne postoje kvalitetne tržišne informacije pa je tržište vrlo lokalizovano, naročito tamo gde nema supermarketa.

U isto vreme dok su cene žitarica i uljarica rasle, cene mesa, voća i povrća bile su praćene većim oscilacijama, ali su se nalazile u granicama dugogodišnjih proseka. Cena mleka, posle niskog nivoa iz 2008.godine, a izazvane smanjenom potrošnjom kao posledicom Svetske ekonomske krize i velikom proizvodnjom, u potpunosti su se vratile na predhodni nivo. Uopšte gledano, cene voća, povrća, mesa i mleka nisu bile pod uticajem visokih i varijabilnih cena uljarica i žitarica iako se u određenoj meri nalaze uistom tržišnom lancu (kukuruz/soja, meso/mleko), ali jesu beležile smanjenje površina (jer su poljoprivrednici povećavali površine pod žitaricama i uljaricama) i broja grla (jer je stočna hrana bila skupa).

PRILAGOĐAVANJE PODATAKA ARS

S obzirom da se veliki deo interpretacija bazira na Anketi o radnoj snazi, skreće se pažnja na to da je važno imati kvalitetnu podršku u interpretaciji i pripremi navedenih podataka.

Kako bi osigurali kreiranje profila sektora u uslovima gde nije bilo jednoznačnih izvora za pojedine podatke ili analitike, konsultanti su se koristili podacima iz Ankete o radnoj snazi pa ih prilagodili potrebama izrade profila, a što će biti opisano u nastavku.

Kvalitetniji pristup na bazi ARS je uključivanje u tim osoba koje izvode interpretacije dok je najbolje rešenje osiguravanje podataka direktno iz izvora čime bi se korišćenje ARS svelo na minimim a samim time i pogreške do kojih je moguće doći ekstrapolacijama.

U želji da se sadržajno kompletira cilj radionica i ove faze projekta, konsultanti su odabrali pojednostavljenu metodu pripreme podataka s ciljem edukacije budućih članova tima o celini postupka.

OSNOVNI PODACI INTERPRETACIJE ARS Q32015

Struktura aktivnog stanovništva starog 15 i više godina za treći kvartal 2015. godine (Q32015)

Opis	Udeo	Apsolutna mera(broj lica)
Zaposleni radnici	57.70%	1812254
Nezaposlena lica	16.70%	524517
Samozaposleni	18.70%	587334
Pomažući članovi domaćinstva	6.90%	216717

100.00%	3140822
---------	---------

Stanovništvo staro 15 i više godina odabrane statistike za Q32015

UKUPNO	Ukupno	Aktivni	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
Stanovništvo staro 15+	6047416	3140822	2615222	525601	2906595
Udeo		51.94%	43.25%	16.73%	48.06%
MUŠKI	Ukupno	Aktivni	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
Stanovništvo staro 15+	2916432	1773897	1493112	280786	1142535
Udeo	48.23%	60.82%	51.20%	15.83%	39.18%
ŽENSKI	Ukupno	Aktivni	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
Stanovništvo staro 15+	3130984	1366924	1122110	244815	1764060
Udeo	51.77%	43.66%	35.84%	17.91%	56.34%

POJEDINAČNI PODACI ARS Q32015; KOREKRTIVNI FAKTORI

Korišćenjem atributa AKTIVAN, NEKATIVAN, ZAPOSLEN, NEZAPOSLEN i POL.

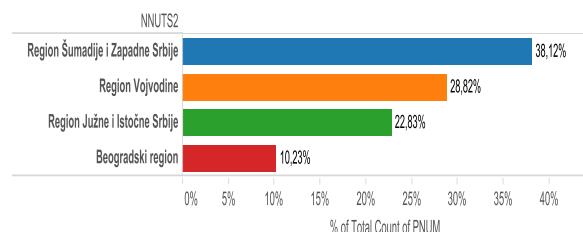
UKUPNO	Ukupno	Aktivni	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
Anketirano					
lica 15+	25432	3001	1631	1076	10777
Udeo		11.80%	6.41%	35.85%	42.38%
Interpretacija		51.94%	43.25%	16.73%	48.06%
Korekcija		13209	10999	2210	12223
Faktor		4.4016597	6.7439240	2.0539413	1.1341393
Provera	25432	13209	10999	2210	12223
		51.94%	43.25%	16.73%	48.06%
Total	6047416	3140821	261522	525601	2906595
Faktor	237.7876691	1046.5914695	160.3445739	488.4767658	269.7035353
MUŠKI	Ukupno	Aktivni	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
Anketirano					
lica 15+	12272	1675	894	603	4249
Udeo	48.25%	13.65%	7.28%	36.00%	34.62%
Interpretacija	48.23%	60.82%	51.20%	15.83%	39.18%
Korekcija	12266	7464	6283	1181	4808
Faktor	0.99949915	4.456018149	7.028259508	1.957821559	1.13160028
Provera	12266	7464	6283	1181	4808
	48.23%	60.82%	51.20%	15.82%	39.18%
Total	2916432	1773897	1493112	280786	1142535
Faktor	237.6492829	1059.0429851	1670.1476510	465.6484245	268.8950341

ŽENSKI Anketirano	Ukupno	Aktivni	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
	13160	1326	737	473	6528
lica 15+					
Udeo	51.75%	10.08%	5.60%	35.67%	49.60%
Interpretacija	51.77%	43.66%	35.84%	17.91%	56.34%
Korekcija	13166	5746	4717	1029	7414
Faktor	1.00046705	4.333073906	6.399652646	2.175712474	1.13577574
Provera	13166	5746	4717	1029	7414
	51.77%	43.66%	35.84%	17.91%	56.34%
Total	3130984	1366924	1122110	244815	1764060
Faktor	237.9167173	1030.8627451	1522.5373134	517.5792812	270.2297794

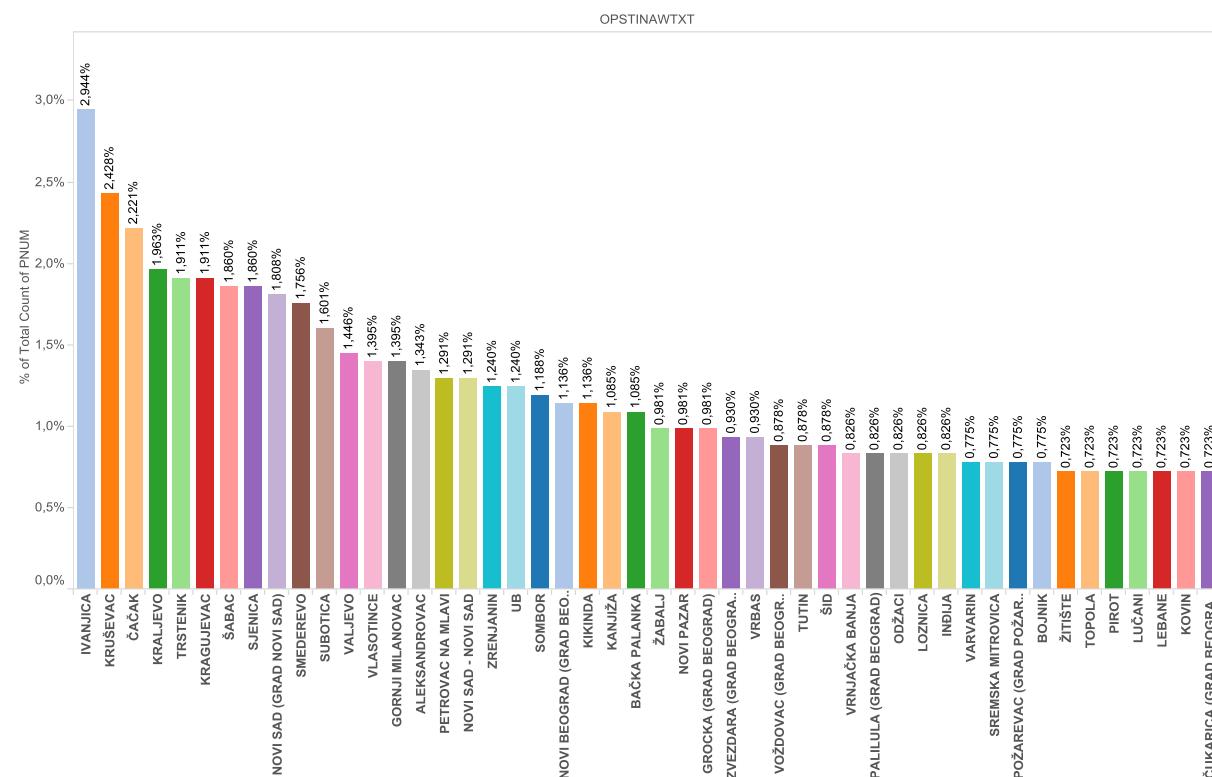

ARSQ32015; UDEO PO REGIONU

Region prema anketiranju	Udeo
Region Šumadije i Zapadne Srbije	38,12%
Region Vojvodine	28,82%
Region Južne i Istočne Srbije	22,83%
Beogradski region	10,23%
Grand Total	100,00%

ARSQ32015; UDEO PO OPŠTINI OBAVLJANJA POSLA

POTRAŽNJA ZA ZANIMANJIMA

OBUHVAT SEKTORA

Dostupne informacije za sektor PPPH ukazuju na 37 zanimanja koja se kroz obrazovni sektor pojavljuju u području rada sektora. Valja napomenuti da se ne radi o zanimanjima koja se odnose na sve dostupne obrazovne nivoe već samo samo na one koje pruža srednjoškolsko obrazovanje.

Ukupni ljudski potencijali u sektoru, tj. sve osobe koje imaju zanimanja u području PPPH mogu se prikazati kao zbroj aktivnog stanovništva ili radne snage i neaktivnog stanovništva. Radnu snagu čine zaposleni i nezaposleni s navedenim zanimanjima. Prema tome, ukupno raspoloživo stanovništvo interpretacijom Ankete o radnoj snazi za 2015. broji 450.396 osoba. Od toga broja, aktivnih je oko 139.818⁶.

Ostale podatke nije bilo moguće dobiti na adekvatnom nivou kvaliteta korišćenjem dostupnih podataka.

U odnosu na ukupno radno sposobno stanovništvo, ljudski resursi iz sektora PPPH čine gotovo 14,5% ukupnog radno sposobnog stanovništva.

Popis zanimanja (4 cifre) koje opisuju sektor, njih ukupno 24. Podebljano označenih približno 90% zanimanja.

Šifra NKZ4	Naziv NKZ	Udeo
5223	Prodavci u prodavniciama	28,36%
6111	Uzgajivači ratarskih kultura i povrća	18,96%
6121	Uzgajivači stoke i proizvođači mleka	12,60%
9211	Jednostavna zanimanja u ratarstvu	11,52%
6112	Voćari, vinogradari i srodnici	8,11%
9329	Ostala jednostavna zanimanja u prerađivačkoj industriji	3,36%
7512	Pekari, poslastičari i srodnici	3,20%
6114	Uzgajivači mešovitih biljnih kultura	2,01%
7511	Mesari i srodnici	1,91%
8160	Rukovaoci mašinama za proizvodnju prehrabnenih i srodnih proizvoda	1,70%
3115	Stručni saradnici i tehničari u mašinstvu	1,39%
8341	Rukovaoci poljoprivrednom i šumskom mehanizacijom	1,24%
3116	Stručni saradnici i tehničari hemijskih tehnologija	1,24%
9212	Jednostavna zanimanja u stočarstvu	1,08%
6113	Baštovani, rasadničari i zanimanja hortikulture	1,08%
6123	Uzgajivači pčela i svilenih buba	0,52%
3240	Veterinarski tehničari i pomoćnici	0,46%
6122	Uzgajivači živine	0,41%
3142	Stručni saradnici i tehničari u poljoprivredi	0,31%
7513	Proizvođači mlečnih proizvoda	0,21%
6129	Tržišno orijentisani uzgajivači životinja, nerazvrstani na drugom mestu	0,15%
5164	Zanimanja za negu i čuvanje kućnih ljubimaca	0,10%
6221	Uzgajivači riba i vodenih kultura	0,05%
Grand Total	Total	100,00%

UKUPNO OPSEG

⁶Procena je urađena na bazi ARS, no treba je koristiti samo za potvrdu metodologije

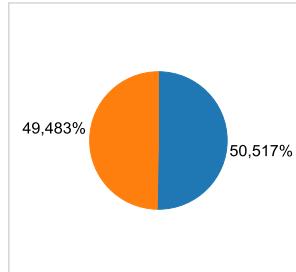
Korišćenjem podataka iz Ankete o radnoj snazi ekstrapolacijom dolazimo do podataka o 450.396 osoba unutar PPPH sektora. Od toga 232.556 ili 51% muškaraca te 218.380 ili 49% žena. Ovaj podatak predstavlja „potencijal“ sektora utvrđen korišćenjem ankete o radnoj snazi spušten na nivo definisanog sektora pa ga uz ta ograničenja treba koristiti.

UKUPNO AKTIVNI

Korišćenjem podataka iz Ankete o radnoj snazi ekstrapolacijom dolazimo do podataka o aktivnih 139.818⁷ osoba unutar PPPH sektora. Od toga 76.900 ili 55% muškaraca te 62.918 ili 45% žena.

UDEO PO POLU

POL	
Muškarci	50,52%
Žene	49,48%
UKUPNO	100,00%

Sektor opisuje i podela po polu pri čemu muška populacija sude luje sa 51%, a ženska sa 49%.

UDEO PO STAROST I POLU

POL	STAROST (grupisano)								
	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	85+	Ukupno
Muškarci	8,28%	17,08%	19,73%	20,35%	23,62%	8,18%	2,45%	0,31%	100,00%
Žene	5,53%	19,31%	28,91%	25,89%	15,14%	4,59%	0,63%		100,00%
UKUPNO	6,92%	18,18%	24,28%	23,09%	19,42%	6,40%	1,55%	0,15%	100,00%

Posmatrajući grupisano po starosti i polu najveća zastupljenost je muškaraca starosti od 55 do 64 te žena u starosti 35-44 dok sumarno pokazatelji ukazuju na podjednaku zastupljenost osoba starosti od 35-44.

Prema ovim osnovnim podacima obuhvat sektora PPPH prema brojnosti je značajan u republičkim razmerama. Valja napomenuti da su anketom o radnoj snazi obuhvaćene i sve osobe koje su radile ili rade u navedenim zanimanjima, iako možda nemaju formalne kvalifikacije za takav rad, ali obavljaju aktivnosti

⁷Napomena: uzeti s rezervom

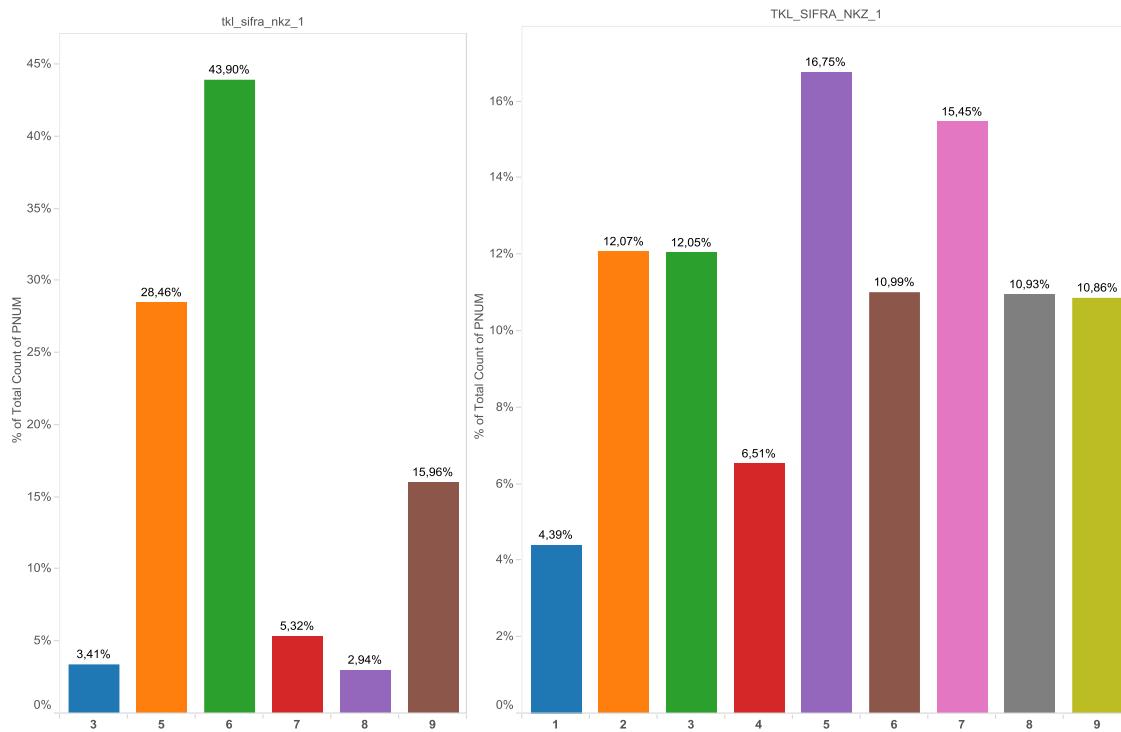
za koje su potrebna znanja i veštine iz obrazovnog sektora PPPH i da u interpretaciji podataka nismo imali dostupne sve relevantne pokazatelje za direktno upoređivanje i prikaz trendova.

GRUPE ZANIMANJA I NIVOI SLOŽENOSTI

U svakom obrazovnom sektoru prisutna su zanimanja koja zahtevaju poznavanje struke od najjednostavnijih do najkompleksnijih zahteva, tj. od osobe koja unosi podatke u računar ili čak radi na proizvodnoj traci do istraživača na tehnološki najzahtevnijim poslovima. Interesantno je analizirati svaki od obrazovnih sektora upravo prema grupama zanimanja i prema udelu kompleksnih zanimanja.

Koliko u sektoru PPPH ima upravljačkih zanimanja, koliko stručnih i naučnih, a koliko srednjestručnih i jednostavnih zanimanja? Svako zanimanje pripada jednoj grupi kojih u klasifikaciji zanimanja poznajemo 10. Reč je o klasifikovanju zanimanja prema ISCO-08 standardu na 10 glavnih grupa: 1. Rukovodioci (direktori), funkcioneri i zakonodavci, 2. Stručnjaci i umetnici, 3. Inženjeri, stručni saradnici i tehničari, 4. Administrativni službenici, 5. Uslužna i trgovačka zanimanja, 6. Poljoprivrednici, šumari, ribari i srodnici, 7. Zanatlije i srodnici, 8. Rukovaoci mašinama i postrojenjima, monteri i vozači, 9. Jednostavna zanimanja. Grupa 0 rezervisana je za vojna zanimanja. Za svaki obrazovni sektor strateški cilj u ekonomiji znanja trebalo bi da bude povećanje udela zanimanja koja imaju veću komponentu znanja, za koju je potrebno više godina učenja, ali i relevantnog radnog iskustva. Unutar svake grupe nivoi složenosti poslova su drugačije. Tako je u grupi 9 nivo složenosti poslova vrlo niska, repetitivna i često ne zahteva posedovanje određenih kvalifikacija, dok je nivo složenosti, koja se procenjuje potrebnim godinama školovanja kod grupe 2 i 3 mnogo viša.

UDEO PO GRUPI ZANIMANJA/SLOŽENOSTI

Ilustracije prikazuju udeo u grupama zanimanja / složenosti za PPPH (levo) kao i ukupno na osnovu podatka iz ARS (desno)

GRUPA ZANIMANJA/SLOŽENOST UKUPNO ARS		GRUPA ZANIMANJA/SLOŽENOST PPPH
1	4,39%	
2	12,07%	
3	12,05%	3,41%
4	6,51%	
5	16,75%	28,46%
6	10,99%	43,90%
7	15,45%	5,32%
8	10,93%	2,94%
9	10,86%	15,96%

Na ilustracijama smo prikazali raspodelu zanimanja u sektoru PPPH po grupama zanimanja kao i poređenje s prosekom prema Anketi u radnoj snazi. Vidljivo je da je najveća frekvencija grupa zanimanja u PPPH u grupama 5 i 6. Ta činjenica govori o većoj dominaciji srednje složenih zanimanja koja većim delom koriste znanja iz stručnog obrazovanja. Za očekivati je da će se ovi pokazatelji menjati uključivanjem svih podataka vezano na sve nivoe obrazovanja (visoko obrazovanje).

UPOTREBA SEKTORSKIH ZANIMANJA

Svako planiranje kvalifikacija i strategija razvoja obrazovnog sektora nužno podrazumeva saznanje o vrsti upotrebe sektorskih zanimanja. Najjednostavniji način koji nas može uputiti u to kako se koriste znanja iz sektora je istražiti gde su zaposlene osobe s takvim zanimanjima. Cilj bi svakog obrazovnog sektora s pripadajućim obrazovnim programima trebalo bi da bude da se ostvari što veća potražnja za znanjima i veštinama sektora. Stoga je važno znati u kojoj se delatnosti najviše koriste sektorska zanimanja kako bi obrazovni programi mogli planirati obrazovne ishode koji odgovaraju potrebama upravo tih delatnosti.

Metoda koju smo koristili da prikažemo koncentraciju sektorskih zanimanja u različitim delatnostima u privredi analiza je Ankete o radnoj snazi iz 2015. godine. Ta nam anketa omogućava da procenimo broj zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u svakoj grani privredne delatnosti. Ako je u nekoj grani delatnosti prisutan velik broj sektorskih zanimanja možemo prepostaviti da će privredni rast ili pad te grane delatnosti u velikoj meri uticati na potražnju za znanjima i veštinama iz navedenog obrazovnog sektora. Neki sektori imaju koncentraciju zanimanja u jednoj do dve delatnosti, dok su drugi prisutni u manjem obimu u velikom broju različitih delatnosti. Tako, na primer, obrazovni sektor Poljoprivrede i prerade hrane, kao i sektor Tekstila i kože, imaju visoke koncentracije u malom broju delatnosti.

Popis delatnosti na nivou 3 cifre KD2010 koje opisuju sektor njih ukupno 91. Podebljano označenih približno 90% zanimanja.

Šifra KD4	Naziv KD4	Udeo
472	Trgovina na malo hranom, pićima i duvanom u specijalizovanim prodavnicama	21,16%
471	Trgovina na malo u nespecijalizovanim prodavnicama	15,03%
477	Trgovina na malo ostalom robom u specijalizovanim prodavnicama	14,34%
107	Proizvodnja pekarskih proizvoda i testenine	8,90%
475	Trgovina na malo ostalom opremom za domaćinstvo u specijalizovanim prodavnicama	4,97%
981	Delatnost domaćinstava koja proizvode robu za sopstvene potrebe	4,74%
108	Proizvodnja ostalih prehrabnenih proizvoda	2,89%
101	Prerada i konzervisanje mesa i proizvoda od mesa	2,43%
463	Trgovina na veliko hranom, pićima i duvanom	1,50%
476	Trgovina na malo predmetima za kulturu i rekreaciju u specijalizovanim prodavnicama	1,27%
467	Ostala specijalizovana trgovina na veliko	1,16%
103	Prerada i konzervisanje voća i povrća	1,16%
750	Veterinarska delatnost	0,92%
474	Trgovina na malo informaciono-komunikacionom opremom u specijalizovanim prodavnicama	0,92%
360	Skupljanje, prečišćavanje i distribucija vode	0,92%
105	Proizvodnja mlečnih proizvoda	0,92%
453	Trgovina delovima i priborom za motorna vozila	0,81%
561	Delatnosti restorana i pokretnih ugostiteljskih objekta	0,69%
310	Proizvodnja nameštaja	0,58%
106	Proizvodnja mlinskih proizvoda, skroba i skrobnih proizvoda	0,58%
970	Delatnost domaćinstava koja zapošljavaju poslugu	0,46%
353	Snabdevanje parom i klimatizacija	0,46%
351	Proizvodnja, prenos i distribucija električne energije	0,46%
293	Proizvodnja delova i pribora za motorna vozila i motore za njih	0,46%
254	Proizvodnja oružja i municije	0,46%

222	Proizvodnja proizvoda od plastike	0,46%
141	Proizvodnja odeće, osim krznene	0,46%
813	Usluge uređenja i održavanja okoline	0,35%
273	Proizvodnja žičane i kablovske opreme	0,35%
244	Proizvodnja plemenitih i ostalih obojenih metala	0,35%
221	Proizvodnja proizvoda od gume	0,35%
861	Delatnost bolnica	0,23%
712	Tehničko ispitivanje i analize	0,23%
562	Ketering i ostale usluge pripremanja i posluživanja hrane	0,23%
551	Hoteli i sličan smeštaj	0,23%
521	Skladištenje	0,23%
473	Trgovina na malo motornim gorivima u specijalizovanim prodavnicama	0,23%
469	Nespecijalizovana trgovina na veliko	0,23%
464	Trgovina na veliko predmetima za domaćinstvo	0,23%
383	Ponovna upotreba materijala	0,23%
281	Proizvodnja mašina opšte namene	0,23%
275	Proizvodnja aparata za domaćinstvo	0,23%
271	Proizvodnja elektromotora, generatora, transformatora i opreme za distribuciju električne energije	0,23%
259	Proizvodnja ostalih metalnih proizvoda	0,23%
241	Proizvodnja sirovog gvožđa, čelika i ferolegura	0,23%
233	Proizvodnja građevinskih materijala od gline	0,23%
181	Štampanje i štamparske usluge	0,23%
162	Proizvodnja proizvoda od drveta, plute, pruća i slame	0,23%
151	Štavljenje i dorada kože; proizvodnja putničkih i ručnih torbi i kaiševa; dorada i bojenje krzna	0,23%
143	Proizvodnja pletene i kukičane odeće	0,23%
110	Proizvodnja pića	0,23%
109	Proizvodnja gotove hrane za životinje	0,23%
104	Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti	0,23%
952	Popravka predmeta za ličnu upotrebu i upotrebu u domaćinstvu	0,12%
931	Sportske delatnosti	0,12%
871	Delatnosti smeštajnih ustanova s medicinskom negom	0,12%
855	Ostalo obrazovanje	0,12%
854	Visoko obrazovanje	0,12%
842	Pomoćne aktivnosti za funkcionisanje države	0,12%
731	Reklamiranje	0,12%
721	Istraživanje i eksperimentalni razvoj u prirodnim i tehničko-tehnološkim naukama	0,12%
711	Arhitektonске i inženjerske delatnosti i tehničko savetovanje	0,12%
619	Ostale telekomunikacione delatnosti	0,12%
581	Izdavanje knjiga, časopisa i druge izdavačke delatnosti	0,12%
563	Usluge pripremanja i posluživanja pića	0,12%
552	Odmarališta i slični objekti za kraći boravak	0,12%
531	Poštanske aktivnosti javnog servisa	0,12%
522	Prateće aktivnosti u saobraćaju	0,12%

502	Pomorski i priobalni prevoz tereta	0,12%
494	Drumski prevoz tereta i usluge preseljenja	0,12%
466	Trgovina na veliko ostalim mašinama, opremom i priborom	0,12%
454	Trgovina motociklima, delovima i priborom, održavanje i popravka motocikala	0,12%
452	Održavanje i popravka motornih vozila	0,12%
451	Trgovina motornim vozilima	0,12%
421	Izgradnja puteva i železničkih pruga	0,12%
412	Izgradnja stambenih i nestambenih zgrada	0,12%
332	Montaža industrijskih mašina i opreme	0,12%
331	Popravka metalnih proizvoda, mašina i opreme	0,12%
321	Proizvodnja nakita, bižuterije i sličnih predmeta	0,12%
256	Obrada i prevlačenje metala; mašinska obrada metala	0,12%
242	Proizvodnja čeličnih cevi, šupljih profila i fittinga	0,12%
235	Proizvodnja cementa, kreča i gipsa	0,12%
231	Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla	0,12%
212	Proizvodnja farmaceutskih preparata	0,12%
205	Proizvodnja ostalih hemijskih proizvoda	0,12%
201	Proizvodnja osnovnih hemikalija, veštačkih đubriva i azotnih jedinjenja, plastičnih i sintetičkih masa	0,12%
192	Proizvodnja derivata nafte	0,12%
161	Rezanje i obrada drveta	0,12%
139	Proizvodnja ostalog tekstila	0,12%
131	Priprema i predanje tekstilnih vlakana	0,12%
120	Proizvodnja duvanskih proizvoda	0,12%
		100,00%

ZAKLJUČAK O OBUHVATU:

Obuhvat sektora PPPH prema broju osoba na osnovu interpretacije ankete o radnoj snazi značajan je u ukupnoj radnoj snazi i čini preko 10% udela pa možemo zaključiti da ovaj sektor znatno doprinosi zaposlenosti.

U matrici zanimanja i delatnosti sektor opisuje 91 delatnosti i 24 zanimanja dok otprilike 90% udela otpada na 27 delatnosti i 11 zanimanja. Ukupno anketom o radnoj snazi zabeleženo je 323 zanimanja (NKZ4) i 240 delatnosti (KD3).

Disperzija zanimanja PPPH u privredi izražena je horizontalno kroz mnoge delatnosti.

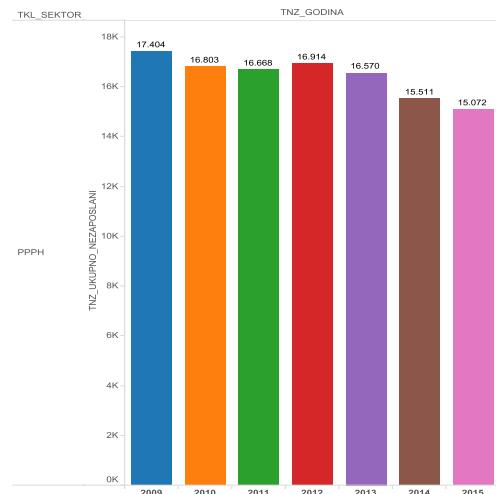
Raširena upotreba zanimanja u oba podsektora upozorava na činjenicu da se prilikom planiranja upisa, tipa obrazovnih programa i njihovih obrazovnih ishoda mora voditi računa o različitim načinima upotrebe sektorskih i podsektorskih znanja i veština, odnosno da kod selektiranja poslodavaca koji su relevantni za davanje preporuka o sadržaju kvalifikacija treba izabrati reprezentativan uzorak poslodavaca iz više delatnosti, nikako ne samo iz onih tipičnih za sektor.

DUGOROČNA KRETANJA ZAPOSLENOSTI U KLJUČNIM PRIVREDNIM DELATNOSTIMA

Za procenu kretanja potražnje za sektorskim zanimanjima, analiziraćemo dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim granama PPPH. Od dostupnih podataka ovde je jedino moguće pratiti trend broja nezaposlenih za ona zanimanja koja su definisana sektorom.

KRETANJE BROJA NEZAPOSLENIH PO EVIDENCIJI NSZ

Ukoliko u odnos sa brojem nazaposlenih u 2015. (15.072 osobe⁸) stavimo procenjeni broj obuhvata (450.936) dolazimo do stope od oko 3.3%.

Takođe iz podataka o broju nezaposlenih vidljiv je trend smanjenja broja nezaposlenih međutim iz raspoloživih podataka nije ih moguće staviti u odnos sa obuhvatom niti proceniti stvarne stope nezaposlenosti sektora.

Autori ovde upućuju na važnost oslanjanja na kvalitetne izvore za buduće izrade i dorade profila.

PRIHODI, BROJ PREDUZEĆA I ZAPOSLENIH

⁸podaci Zavoda za zapošljavanje; nije korišćena ARS

Karakteristike ključnih delatnosti mogu se prikazati i kroz finansijske pokazatelje kao što je ukupan prihod, dobit i produktivnost rada kao i brojnost preduzeća koja su ekonomski aktivna u pojedinoj delatnosti.

Od dostupnih podataka nije bilo moguće stvoriti bazne pokazatelje za sektor ali dobijeni su podaci na nivou republike pa ih navodimo za dalje referenciranje kako sledi.

BROJ PREDUZEĆA PREMA VELIČINI KROZ GODINE

Godina	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
2005	192.762	24.090	7.356	2.082	226.290
2006	192.207	27.081	7.500	1.914	228.702
2007	213.195	29.622	7.716	1.794	252.327
2008	226.620	31.245	8.025	1.704	267.594
2009	228.729	29.619	7.410	1.587	267.345
2010	233.967	28.842	6.771	1.512	271.092
2011	236.670	28.968	6.654	1.494	273.786
2012	237.567	29.097	6.426	1.518	274.608
2013	245.325	28.059	6.396	1.482	281.262
2014	243.981	27.594	6.393	1.482	279.450

PROMET PREDUZEĆA PREMA VELIČINI KROZ GODINE

Godina	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
2005	1.814.491.101	2.043.654.060	1.795.990.326	4.388.604.045	10.042.739.532
2006	2.306.897.751	2.818.692.753	2.312.251.116	5.186.254.317	12.624.095.937
2007	2.659.892.784	3.641.673.156	3.041.001.132	5.895.878.715	15.238.445.787
2008	3.002.697.303	4.179.820.026	3.937.261.611	7.025.657.256	18.145.436.196
2009	2.805.846.402	3.688.007.844	3.874.307.583	6.234.936.939	16.603.098.768
2010	3.222.557.049	4.189.908.963	4.205.914.935	7.447.202.658	19.065.583.605
2011	3.723.594.876	4.775.670.693	4.677.105.567	8.216.248.473	21.392.619.609
2012	4.065.080.007	5.309.576.556	5.045.486.913	9.034.396.701	23.454.540.177
2013	3.983.982.414	5.237.661.330	5.206.825.815	9.503.934.273	23.932.403.832
2014	4.090.389.531	5.183.727.579	5.848.386.108	9.506.553.567	24.629.056.785

BROJ ZAPOSLENIH U PREDUZEĆIMA PREMA VELIČINI KROZ GODINE

Godina	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
2005	364.173	496.038	803.589	1.688.442	3.352.242
2006	400.260	556.584	806.574	1.526.328	3.289.746
2007	438.921	609.273	814.629	1.430.916	3.293.739

2008	460.701	642.408	845.595	1.375.686	3.324.390
2009	459.222	602.862	777.387	1.307.253	3.146.724
2010	459.792	583.350	704.085	1.238.898	2.986.125
2011	466.416	586.806	696.837	1.255.212	3.005.271
2012	461.235	589.476	672.669	1.260.057	2.983.437
2013	459.261	567.516	668.982	1.249.182	2.944.941
2014	442.923	555.618	662.832	1.240.224	2.901.597

DODATNA VREDNOST U PREDUZEĆIMA PREMA VELIČINI KROZ GODINE

Godina	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
2005	228.142.287	330.528.792	425.653.917	1.186.493.601	2.170.818.597
2006	290.209.470	465.743.940	520.560.222	1.347.811.098	2.624.324.730
2007	361.500.813	600.316.221	679.024.398	1.546.834.242	3.187.675.674
2008	422.357.862	699.162.528	812.225.952	1.740.701.856	3.674.448.198
2009	396.435.762	673.727.682	806.389.077	1.825.152.156	3.701.704.677
2010	410.496.063	702.220.053	783.637.665	1.935.926.811	3.832.280.592
2011	437.133.636	763.548.918	857.060.547	2.137.449.825	4.195.192.926
2012	490.277.733	840.078.993	965.940.807	2.322.754.902	4.619.052.435
2013	474.794.472	807.284.481	951.265.386	2.452.945.968	4.686.290.307
2014	538.264.917	837.968.559	1.004.211.654	2.424.173.040	4.804.618.170

BROJ REGISTROVANIH PRAVNIIH LICA S PRETEŽNIM DELATNOSTIMA (KD4) POVEZANIM SA SEKTOROM KORIŠĆENJEM ARS

Ukupno 120, odabir najzastupljenijih.

Šifra KD4	Naziv KD	Broj
4674	Trgovina na veliko metalnom robom, instalacionim materijalima, opremom i priborom za grejanje	980
1071	Proizvodnja hleba, svežeg peciva i kolača	925
4631	Trgovina na veliko voćem i povrćem	908
4642	Trgovina na veliko odećom i obućom	907
1039	Ostala prerada i konzervisanje voća i povrća	829
4649	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za domaćinstvo	822
4641	Trgovina na veliko tekstilom	795
1812	Ostalo štampanje	778
3511	Proizvodnja električne energije	716
4675	Trgovina na veliko hemijskim proizvodima	685
4771	Trgovina na malo odećom u specijalizovanim prodavnicama	650
4752	Trgovina na malo metalnom robom, bojama i stakлом u specijalizovanim prodavnicama	644
4639	Nespecijalizovana trgovina na veliko hranom, pićima i duvanom	628

4643	Trgovina na veliko električnim aparatima za domaćinstvo	627
5811	Izdavanje knjiga	612
4671	Trgovina na veliko čvrstim, tečnim i gasovitim gorivima i sličnim proizvodima	555
4646	Trgovina na veliko farmaceutskim proizvodima	550
4669	Trgovina na veliko ostalim mašinama i opremom	510
4730	Trgovina na malo motornim gorivima u specijalizovanim prodavnicama	508
4677	Trgovina na veliko otpacima i ostacima	450
4634	Trgovina na veliko pićima	447
4645	Trgovina na veliko parfimerijskim i kozmetičkim proizvodima	417
4211	Izgradnja puteva i autoputeva	315
4666	Trgovina na veliko ostalim kancelarijskim mašinama i opremom	304
4751	Trgovina na malo tekstilom u specijalizovanim prodavnicama	303
1061	Proizvodnja mlinских proizvoda	281
4759	Trgovina na malo nameštajem, opremom za osvetljenje i ostalim predmetima za domaćinstvo u specijalizovanim prodavnicama	274
4632	Trgovina na veliko mesom i proizvodima od mesa	266
4638	Trgovina na veliko ostalom hranom, uključujući ribu, ljuskare i mekušce	253
1011	Prerada i konzervisanje mesa	249
4661	Trgovina na veliko poljoprivrednim mašinama, opremom i priborom	248
4676	Trgovina na veliko ostalim poluproizvodima	236
5814	Izdavanje časopisa i periodičnih izdanja	224
1091	Proizvodnja gotove hrane za domaće životinje	220
4672	Trgovina na veliko metalima i metalnim rudama	219
4772	Trgovina na malo obućom i predmetima od kože u specijalizovanim prodavnicama	218
1051	Prerada mleka i proizvodnja sireva	217
4637	Trgovina na veliko kafom, čajevima, kakaom i začinima	211
4729	Ostala trgovina na malo hranom u specijalizovanim prodavnicama	204
1013	Proizvodnja mesnih prerađevina	202
4644	Trgovina na veliko porculanom, staklenom robom i sredstvima za čišćenje	196
1107	Proizvodnja osvežavajućih pića, mineralne vode i ostale flaširane vode	185
1089	Proizvodnja ostalih prehrabnenih proizvoda	184
5813	Izdavanje novina	165
4743	Trgovina na malo audio i video opremom u specijalizovanim prodavnicama	146
1813	Usluge pripreme za štampu	146
4633	Trgovina na veliko mlečnim proizvodima, jajima i jestivim uljima i mastima	143
1083	Prerada čaja i kafe	143
4761	Trgovina na malo knjigama u specijalizovanim prodavnicama	138
1101	Destilacija, prečišćavanje i mešanje pića	134
4636	Trgovina na veliko šećerom, čokoladom i slatkišima	126
1082	Proizvodnja kakaoa, čokolade i konditorskih proizvoda	121
4722	Trgovina na malo mesom i proizvodima od mesa u specijalizovanim prodavnicama	119
2712	Proizvodnja opreme za distribuciju električne energije i opreme za	117

	upravljanje električnom energijom	
4662	Trgovina na veliko alatnim mašinama	115
1102	Proizvodnja vina od grožđa	115
5819	Ostala izdavačka delatnost	111
4775	Trgovina na malo kozmetičkim i toaletnim proizvodima u specijalizovanim prodavnicama	102
4663	Trgovina na veliko rudarskim i građevinskim mašinama	98
1086	Proizvodnja homogenizovanih hranljivih preparata i dijetetske hrane	92
3530	Snabdevanje parom i klimatizacija	90
4647	Trgovina na veliko nameštajem, tepisima i opremom za osvetljenje	88
4724	Trgovina na malo hlebom, testeninom, kolačima i slatkisima u specijalizovanim prodavnicama	83
1084	Proizvodnja začina i drugih dodataka hrani	83
1072	Proizvodnja dvopeka, keksa, trajnog peciva i kolača	81
4776	Trgovina na malo cvećem, sadnicama, semenjem, đubrivima, kućnim ljubimcima i hranom za kućne ljubimce u specijalizovanim prodavnicama	77
4721	Trgovina na malo voćem i povrćem u specijalizovanim prodavnicama	74
3514	Trgovina električnom energijom	67
2751	Proizvodnja električnih aparata za domaćinstvo	67
4779	Trgovina na malo polovnom robom u prodavnicama	65
4725	Trgovina na malo pićima u specijalizovanim prodavnicama	64
6190	Ostale telekomunikacione delatnosti	62
1073	Proizvodnja makarona, rezanaca i sličnih proizvoda od brašna	60
1032	Proizvodnja sokova od voća i povrća	59
4774	Trgovina na malo medicinskim i ortopedskim pomagalima u specijalizovanim prodavnicama	56
2711	Proizvodnja elektromotora, generatora i transformatora	55
1012	Prerada i konzervisanje živinskog mesa	55
4754	Trgovina na malo električnim aparatima za domaćinstvo u specijalizovanim prodavnicama	44
4635	Trgovina na veliko duvanskim proizvodima	44
1041	Proizvodnja ulja i masti	44
		24.021

SLOBODNA RADNA MESTA – PRIKAZ ZANIMANJA KOJA POSLODAVCI TRAŽE

Slobodna radna mesta, kao i ukupna zaposlenost, deo su trenutne potražnje za radnicima. Iskaz te potražnje prema sektorskim i podsektorskim zanimanjima može nam pomoći da razumemo postoji li usklađenost s brojem osoba koje imaju takva zanimanja za kojima se iskazuje potreba. NSZ, kao i većina javnih zavoda za zapošljavanje u EU, najčešće pokriva posredovanje za srednju i nižu stručnu spremu, posebno za zanimanja iz sektora PPPH gde su istaknuti i privatni posrednici relevantni za „višu i visoku“ stručnu spremu.

Kao koristan dokument za dalja istraživanja upućujemo na Mesečni statistički bilten NSZ⁹ uz napomenu da za buduće profile sektora podatke povezane sa zapošljavanjem treba osigurati u celosti i na referentnom izvoru.

PONUDA ZANIMANJA, OBRAZOVNIH PROGRAMA I KOMPETENCIJA

Ukupnu potencijalnu ponudu rada sa znanjima iz sektora PPPH čine svi radno sposobni stanovnici starosti od 15 do 64 koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz sektora. Ako želimo proceniti kolika će biti stvarna ponuda u datom momentu analiziraćemo radnu snagu u sektoru.

INDIKATORI TRŽIŠTA RADA

Jedan od ključnih ciljeva ekonomске strategije Evropske unije *Europe 2020* da se stopa zaposlenosti podigne na 75% od radno sposobnog stanovništva starog 20-64 godine.

Kod tumačenja prikazane analize i ukupnih podataka o aktivnosti treba imati na umu da je izvor ovih podataka anketa o radnoj snazi i da su unutar analize obuhvaćene samo osobe koje imaju neko zanimanje.

Podatke o aktivnosti, neaktivnosti i zaposlenosti za detaljniji sektor nije bilo moguće staviti u odnos na način koji bi zadovoljavao ovaj prikaz pa na tome treba nastaviti raditi u delu pripreme podataka.

Za očekivati je da će nam indikatori pokazati da je prosečan položaj osoba sa sektorskim zanimanjima bolji od opšte populacije i da se značajno razlikuje po podsektorima. Često je ta činjenica povezana s obrazovnim, starosnim i drugim karakteristikama radne snage. Bolja obrazovanost obično omogućava veću zapošljivost, veću platu, stalnije i sigurnije radno mesto i veću mogućnost napredovanja. S druge strane, starost može i negativno uticati na položaj osoba na tržištu rada. Tako mladi i stariji radnici nemaju istu poziciju kao osobe stare od 25-49 godina koji čine glavnu i najbrojniju radnu snagu.

STAROSNA STRUKTURA U SEKTORU PPPH

Za analizu sektora starosna struktura je važna za prognoziranje dinamike ulaska u radnu snagu kao i izlaska iz nje. Ima li dovoljno mladih koji će moći zameniti radnike koji odlaze u penziju u okviru istih radnih mesta i zanimanja? Na osnovu podataka o starosti u daljem delu ćemo analize prikazati neusklađenosti ponude i potražnje za radom koja proizlazi iz nedovoljnog broj mladih u procesu zamene radne snage.

UDEO PO STAROSTI I POLU

⁹http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/4/4881_bilten_nsz_12_2015 - broj_160.pdf

STAROST (grupisano)									
POL	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75-84	85+	Ukupno
Muškarci	8,28%	17,08%	19,73%	20,35%	23,62%	8,18%	2,45%	0,31%	100,00%
Žene	5,53%	19,31%	28,91%	25,89%	15,14%	4,59%	0,63%		100,00%
UKUPNO	6,92%	18,18%	24,28%	23,09%	19,42%	6,40%	1,55%	0,15%	100,00%

OBRAZOVNA STRUKTURA

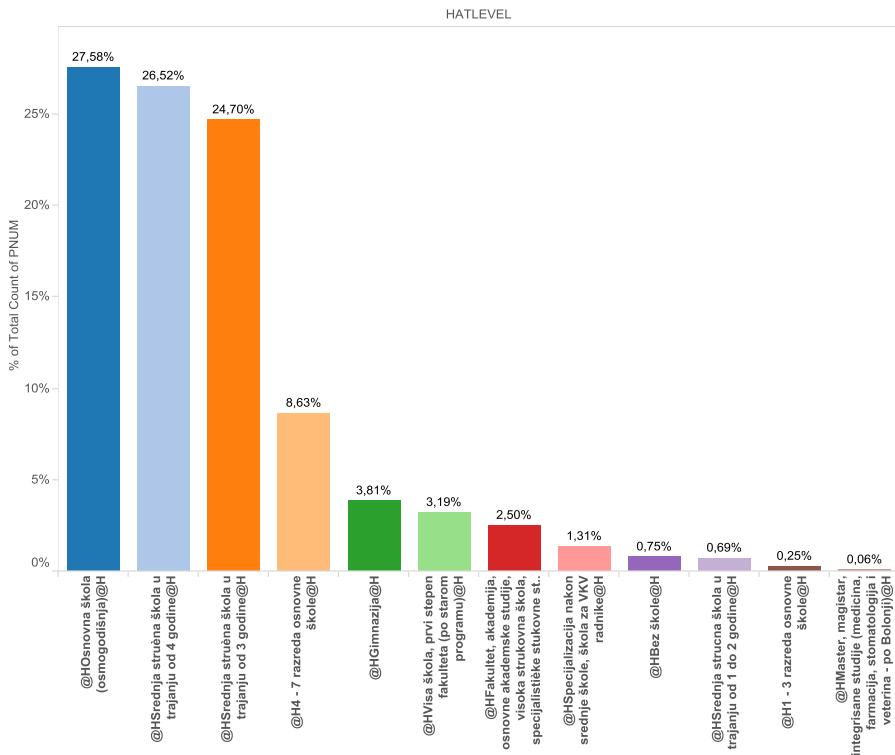
UDEO PO NAJVIŠEM ZAVRŠENOM NIVOU ŠKOLOVANJA

Pored starosti, obrazovni nivo velikim delom uslovjava položaj na tržištu rada. Vrlo često ove karakteristike su u međusobnoj vezi. Starije generacije imaju niži obrazovni nivo i obrnuto. Kako je znanje postalo faktorom konkurentnosti, razvoj znanja, posebno unutar obrazovnog sektora i sektorskih zanimanja jedan je od činilaca razvoja konkurentnosti zasnovane na domaćem znanju. Obrazovna struktura ne mora identično prikazivati raspon budući da same kvalifikacije osoba sa sektorskim zanimanjima nisu nužno odraz nivoa kompleksnosti koja se zahteva za rad na radnom mestu ili zanimanju. Stoga je važno videti kakva je obrazovna struktura u oba podsektora kako bi mogli predvideti kakva će dodatna obrazovanja biti potrebna i za koliki broj osoba ako bi se potražnja za radom povećala u sektoru PPPH.

Završena škola	Udeo
Osnovna škola (osmogodišnja)	27,58%
Srednja stručna škola u trajanju od 4 godine	26,52%
Srednja stručna škola u trajanju od 3 godine	24,70%
4 - 7 razreda osnovne škole	8,63%
Gimnazija	3,81%
Visa škola, prvi stepen fakulteta (po starom programu)	3,19%
Fakultet, akademija, osnovne akademske studije, visoka strukovna škola, specijalističke stukovne studije...	2,50%
Specijalizacija nakon srednje škole, škola za VKV radnike	1,31%
Bez škole	0,75%
Srednja stručna škola u trajanju od 1 do 2 godine	0,69%
1 - 3 razreda osnovne škole	0,25%
Master, magistar, integrisane studije (medicina, farmacija, stomatologija i veterina - po Bolonji)	0,06%

PROFIL SEKTORA POLJOPRIVREDA, PROIZVODNJA I PRERADA HRANE

S obzirom na izvore podataka vidljivo dominiraju stručne škole, programi osnovnog obrazovanja i srednji u trajanju 3 i 4 godine.

KVANTITATIVNA ANALIZA OBRAZOVNIH PROGRAMA

U prethodnoj deceniji Srbija je značajno napredovala u pogledu definisanja strateške vizije i pravne regulative obrazovnog sistema generalno, kao i sistema SSOV posebno. Najvažnije namere i odredbe navedene su u Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju (ZSOV,2013) i u Strategiji za razvoj obrazovnog sistema u Srbiji do 2020 (MP, 2012a) uz odgovarajuće akcione planove. Strategija obuhvata sve oblasti obrazovanja, ali je posebno poglavlje posvećeno srednjoškolskom SSOV (MP,2012a, 97ff.). Akcioni plan za sprovođenje strategije navodi aktivnosti (mere), razvijene metode implementacije, vremenske okvire, ključne implementatore aktivnosti i lider aktivnosti, kao i instrumente za nadzor napretka iindikatore napretka, kao i procedure izveštavanja i ocene efekata predviđenih strateškim merama.

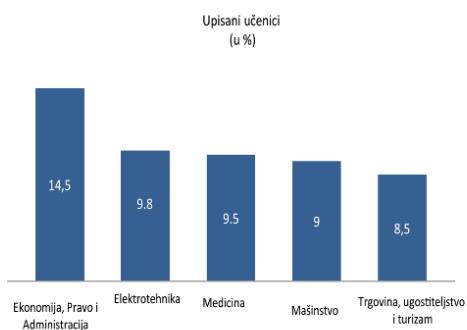
Podaci o prelasku učenika iz osnovne u srednju školu jasno potvrđuju visok značaj SSOV u srpskomobrazovnom sistemu. Stopa nastavka školovanja od osnovne do srednje škole je oko 92% (2012/13; ETF, 2015,22). Nakon obaveznog osmogodišnjeg obrazovanja, srednje obrazovanje se sastoji od uobičajenog grananja na četvorogodišnje opšteobrazovne škole (gimnazije) sa 23% učenika i SSO sa

75% učenika u srednjim stručnim školama (četvorogodišnji i trogodišnji profili). 2% srednjoškolaca pohađa neku umetničku školu. U strateškim ciljevima se navodi da će do 2020. „najmanje 95% svih učenika koji završe osnovnu školu (88% ukupne populacije tog uzrasta) upisati neku od srednjih škola. Četvorogodišnje srednje stručne škole upisuju 39% dece, ostale srednje stručne škole upisuju 10% dece, dok gimnazije i umetničke srednje škole upisuju 39% dece ovog uzrasta“ (MP, 2012a, 21). Posledica ovoga je da dolazi do porasta broja učenika u opštem srednjemobrazovanju i, posebno, smanjenja broja učenika u trogodišnjim školama SSOV.

Ocenjuje se da je ranim napuštanjem srednje škole od strane mlađih između 15 i 18 godina pogodeno oko 16% učenika ovog uzrasta koji zatim ostaju bez formalno priznatih kvalifikacija (ETF, 2013a, 17). Stopa

nапуštanja škole je mnogo viša u slučaju trogodišnjih, nego četvorogodišnjih škola (ETF, 2015, 31).

Slika: Najčešće birani sektori za srednje stručno obrazovanje (ETF, 2015, 6)

učenika je upisano u jedan odpet sektora.¹⁰

Različiti programi SSOV se nude u širokoj mreži od oko 350 srednjih strucnih škola, od kojih su neke privatne(ETF, 2013a, 8; podaci iz 2010/11). Programi SSOV predstavljaju različite profile zanimanja. Godine 2013/14, 166 ovih profila je bilo u ponudi četvorogodišnjih programa, a 121 u okviru trogodišnjih programa. 287 razlicitih profila zanimanja se može grupisati u 15 sektora. Više od polovine

PPPH sektor je po broju upisanih učenika sedmi najpopularniji sektor u stručnom obrazovanju.

BROJ UČENIKA UKUPNO PO PODRUČJIMA

Područje	GODINA, broj upisanih učenika		
	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Gimnazija	66.523	64.413	65.374
Ekonomija, pravo i administracija	39.333	38.709	36.857
Elektrotehnika	26.350	25.687	24.176
Zdravstvo i socijalna zaštita	25.179	25.968	23.619
Mašinstvo i obrada metala	25.013	23.335	18.784
Trgovina, ugostiteljstvo i turizam	23.138	22.282	18.839
Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane	16.180	15.421	13.870
Saobraćaj	13.827	13.795	12.781
Hemija, nemetalni i grafičarstvo	11.046	10.244	9.396
Geodezija i građevinarstvo	6.786	6.346	5.790

¹⁰Dualno srednje stručno obrazovanje u Srbiji, GIZ, 2015.

Tekstilstvo i kožarstvo	4.188	8.827	3.234
Kultura, umetnost i javno informisanje	5.805	4.014	1.780
Šumarstvo i obrada drveta	3.386	3.241	3.051
Ostala delatnost ličnih usluga	3.587	3.252	2.337
Geologija, rudarstvo i metalurgija	1.129	1.510	1.318
Hidrometeorologija	202	214	216
Sveukupno	271.672	267.258	241.421

BROJ UČENIKA PO RAZREDIMA

Područje	GODINA, broj upisanih učenika		
	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Ekonomija, pravo i administracija	1_RAZRED	9.689	9.255
	2_RAZRED	10.35	9.628
	3_RAZRED	9.716	10.123
	4_RAZRED	9.578	9.703
	UKUPNO	39.333	38.709
Elektrotehnika	1_RAZRED	7.001	7.064
	2_RAZRED	7.241	6.435
	3_RAZRED	6.907	6.879
	4_RAZRED	5.201	5.309
	UKUPNO	26.350	25.687
Geodezija i građevinarstvo	1_RAZRED	1.662	1.630
	2_RAZRED	1.839	1.495
	3_RAZRED	1.808	1.793
	4_RAZRED	1.477	1.428
	UKUPNO	6.786	6.346
Geologija, rudarstvo i metalurgija	1_RAZRED	336	430
	2_RAZRED	330	379
	3_RAZRED	313	400
	4_RAZRED	150	301
	UKUPNO	1.129	1.510
Gimnazija	1_RAZRED	16.382	15.984
	2_RAZRED	17.017	15.661
	3_RAZRED	16.77	16.469
	4_RAZRED	16.354	16.299
	UKUPNO	66.523	64.413
Hemija, nemetali i grafičarstvo	1_RAZRED	2.608	2.494
	2_RAZRED	2.938	2.401
	3_RAZRED	2.735	2.785
	4_RAZRED	2.765	2.564
	UKUPNO	11.046	10.244

	1_RAZRED	57	60	63
	2_RAZRED	48	56	52
Hidrometeorologija	3_RAZRED	51	48	56
	4_RAZRED	46	50	45
	UKUPNO	202	214	216
	1_RAZRED	1.416	1.162	492
	2_RAZRED	1.606	941	441
Kultura, umetnost i javno informisanje	3_RAZRED	1.420	968	406
	4_RAZRED	1.363	943	441
	UKUPNO	5.805	4.014	1.780
	1_RAZRED	6.564	6.253	5.357
	2_RAZRED	7.099	5.799	4.453
Mašinstvo i obrada metala	3_RAZRED	6.880	6.621	4.495
	4_RAZRED	4.470	4.662	4.403
	UKUPNO	25.013	23.335	18.784
	1_RAZRED	1.196	1.214	883
	2_RAZRED	1.126	948	747
Ostala delatnost ličnih usluga	3_RAZRED	1.220	1.029	654
	4_RAZRED	45	61	22
	UKUPNO	3.587	3.252	2.337
	1_RAZRED	4.106	3.913	3.751
	2_RAZRED	4.739	3.811	3.291
Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane	3_RAZRED	4.092	4.540	3.307
	4_RAZRED	3.243	3.157	3.437
	UKUPNO	16.18	15.421	13.870
	1_RAZRED	3.804	3.812	3.478
	2_RAZRED	3.859	3.644	3.389
Saobraćaj	3_RAZRED	3.713	3.673	3.296
	4_RAZRED	2.451	2.666	2.618
	UKUPNO	13.827	13.795	12.781
	1_RAZRED	839	736	849
	2_RAZRED	955	749	691
Šumarstvo i obrada drveta	3_RAZRED	894	931	711
	4_RAZRED	698	825	801
	UKUPNO	3.386	3.241	3.051
	1_RAZRED	1.144	2.396	821
	2_RAZRED	1.114	2.181	809
Tekstilstvo i kožarstvo	3_RAZRED	1.152	2.373	766
	4_RAZRED	778	1.877	819
	UKUPNO	4.188	8.827	3.234
	1_RAZRED	6.366	6.110	5.239
	2_RAZRED	6.800	5.972	5.029
Trgovina, ugostiteljstvo i turizam	3_RAZRED	6.563	6.640	5.150
	4_RAZRED	3.409	3.560	3.420
	UKUPNO	23.138	22.282	18.839

Zdravstvo i socijalna zaštita	1_RAZRED	6.377	6.089	5.868
	2_RAZRED	6.297	6.639	5.798
	3_RAZRED	6.376	6.659	6.030
	4_RAZRED	6.129	6.581	5.923
	UKUPNO	25.179	25.968	23.619

BROJ UČENIKA PO RAZREDIMA

Područje	GODINA, broj upisanih učenika		
	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Ekonomija, pravo i administracija	1_RAZRED	9.689	9.255
	2_RAZRED	10.35	9.628
	3_RAZRED	9.716	10.123
	4_RAZRED	9.578	9.703
	UKUPNO	39.333	38.709
Elektrotehnika	1_RAZRED	7.001	7.064
	2_RAZRED	7.241	6.435
	3_RAZRED	6.907	6.879
	4_RAZRED	5.201	5.309
	UKUPNO	26.35	25.687
Geodezija i građevinarstvo	1_RAZRED	1.662	1.630
	2_RAZRED	1.839	1.495
	3_RAZRED	1.808	1.793
	4_RAZRED	1.477	1.428
	UKUPNO	6.786	6.346
Geologija, rudarstvo i metalurgija	1_RAZRED	336	430
	2_RAZRED	330	379
	3_RAZRED	313	400
	4_RAZRED	150	301
	UKUPNO	1.129	1.510
Gimnazija	1_RAZRED	16.382	15.984
	2_RAZRED	17.017	15.661
	3_RAZRED	16.77	16.469
	4_RAZRED	16.354	16.299
	UKUPNO	66.523	64.413
Hemija, nemetali i grafičarstvo	1_RAZRED	2.608	2.494
	2_RAZRED	2.938	2.401
	3_RAZRED	2.735	2.785
	4_RAZRED	2.765	2.564

	UKUPNO	11.046	10.244	9.396
	1_RAZRED	57	60	63
	2_RAZRED	48	56	52
Hidrometeorologija	3_RAZRED	51	48	56
	4_RAZRED	46	50	45
	UKUPNO	202	214	216
	1_RAZRED	1.416	1.162	492
Kultura, umetnost i javno informisanje	2_RAZRED	1.606	941	441
	3_RAZRED	1.420	968	406
	4_RAZRED	1.363	943	441
	UKUPNO	5.805	4.014	1.780
	1_RAZRED	6.564	6.253	5.357
Mašinstvo i obrada metala	2_RAZRED	7.099	5.799	4.453
	3_RAZRED	6.880	6.621	4.495
	4_RAZRED	4.470	4.662	4.403
	UKUPNO	25.013	23.335	18.784
	1_RAZRED	1.196	1.214	883
Ostala delatnost ličnih usluga	2_RAZRED	1.126	948	747
	3_RAZRED	1.220	1.029	654
	4_RAZRED	45	61	22
	UKUPNO	3.587	3.252	2.337
	1_RAZRED	4.106	3.913	3.751
Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane	2_RAZRED	4.739	3.811	3.291
	3_RAZRED	4.092	4.540	3.307
	4_RAZRED	3.243	3.157	3.437
	UKUPNO	16.180	15.421	13.870
	1_RAZRED	3.804	3.812	3.478
Saobraćaj	2_RAZRED	3.859	3.644	3.389
	3_RAZRED	3.713	3.673	3.296
	4_RAZRED	2.451	2.666	2.618
	UKUPNO	13.827	13.795	12.781
	1_RAZRED	839	736	849
Šumarstvo i obrada drveta	2_RAZRED	955	749	691
	3_RAZRED	894	931	711
	4_RAZRED	698	825	801
	UKUPNO	3.386	3.241	3.051
	1_RAZRED	1.144	2.396	821
Tekstilstvo i kožarstvo	2_RAZRED	1.114	2.181	809
	3_RAZRED	1.152	2.373	766
	4_RAZRED	778	1.877	819
	UKUPNO	4.188	8.827	3.234
	1_RAZRED	6.366	6.110	5.239
Trgovina, ugostiteljstvo i turizam	2_RAZRED	6.800	5.972	5.029
	3_RAZRED	6.563	6.640	5.150
	4_RAZRED	3.409	3.560	3.420

	UKUPNO	23.138	22.282	18.839
	1_RAZRED	6.377	6.089	5.868
	2_RAZRED	6.297	6.639	5.798
Zdravstvo i socijalna zaštita	3_RAZRED	6.376	6.659	6.030
	4_RAZRED	6.129	6.581	5.923
	UKUPNO	25.179	25.968	23.619

U sektoru PPPH, u području navedeno je od 2013. do 2016. 35 profila/smerova:

Profil/smer – učenika ukupno	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Poljoprivredni tehničar	3.787	3.761	3.898
Prehrambeni tehničar	3.579	3.399	3.226
Veterinarski tehničar	3.252	3.355	3.345
Tehničar hortikulture	1.452	1.237	1.130
Tehničar za biotehnologiju	1.023	766	568
Pekar	918	975	423
Mesar	550	532	153
Rukovalac - mehaničar poljoprivredne tehnike	421	334	217
Proizvođač prehrambenih proizvoda	298	232	159
Tehničar poljoprivredne tehnike	211	214	182
Vinogradar - vinar - ogled	226	210	205
Zootehničar	129	100	69
Cvećar - vrtlar	139	194	112
Prerađivač mleka	45	80	57
Pekar (spec)	116		
Poljoprivredni proizvođač	8	7	16
Pekar (učenici sa smetnjama u razvoju - lako mentalno ometeni u razvoju)			29
Cvećar - vrtlar (učenici sa smetnjama u razvoju - lako mentalno ometeni u razvoju)			27
Manipulant u prehrambenoj proizvodnji			25
Manipulant u proizvodnji bilja		7	17
Cvećar-vrtlar (spec)	13		
Pomoćni obrađivač lima			10
Mesar (spec)	9		
Manipulant u preradi hrane			8
Pomoćni obrađivač lima (učenici sa smetnjama u razvoju - lako mentalno ometeni u razvoju)			8
Mesar - kobasičar (učenici sa smetnjama u razvoju - lako mentalno ometeni u razvoju)			6
Mesar - kobasičar(spec)	4		
Voćar - vinogradar (učenici sa smetnjama u razvoju - lako mentalno ometeni u razvoju)			
Proizvođač primarnih proizvoda od drveta			

Povrtar (učenici sa smetnjama u razvoju - lako mentalno ometeni u razvoju)

Pomoćni stočar

Perač - podmazivač

Pekar peciva (učenici sa smetnjama u razvoju - nagluvi i gluvi)

Pekar finog peciva

Mlekar

Ukupno

16.180

15.421

13.870

Postojeći podaci o broju učenika upisanih u programe/smerove u okviru ovog podsektora nisu bili uporedivi za sve godine stoga nije bilo moguće prikazati podatke po programu, nego isključivo po području rada. Takođe, u dostupnim podacima bilo je odstupanja u broju profila koji su bili uključeni u podatke za svaku školsku godinu.

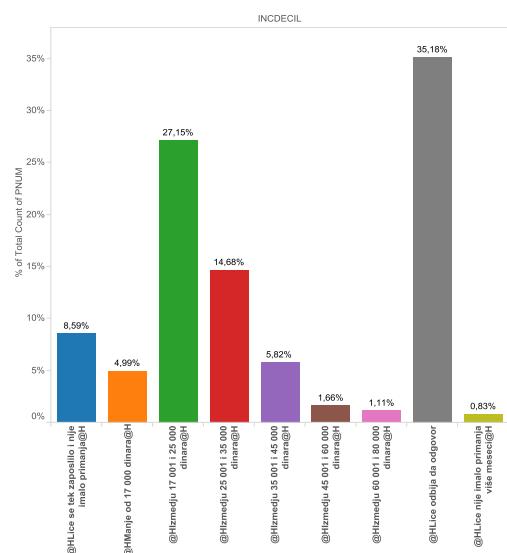
Od navedenih su šk. godine 2015./16. 5 najpopularnijih smerova bili Poljoprivredni tehničar, Prehrambeni tehničar, Veterinarski tehničar, Tehničar hortikulture, Tehničar za biotehnologiju koje je pohađalo 93% učenika upisanih u to područje rada, u sva 4 razreda.

Nedostaju podaci kroz duži vremenski period kao i direktnе veze prema zanimanjima koji bi omogućili detaljniju analizu.

USLOVI NA TRŽIŠTU RADA ZA SEKTORSKA ZANIMANJA

NETO PLATE

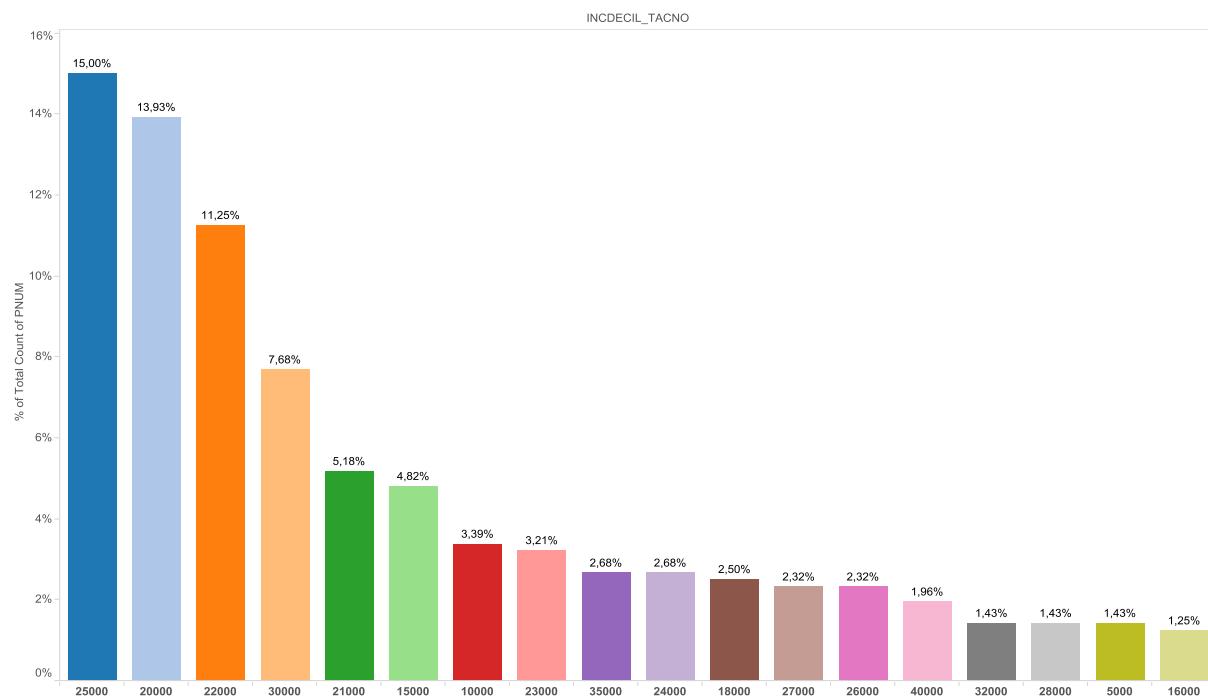
ZARADA NETO U PRETHODNOM MESECU

Primanja, odgovor procena	Udeo
Lice se tek zaposlilo i nije imalo primanja	8,59%
Manje od 17 000 dinara	4,99%
Izmedju 17 001 i 25 000 dinara	27,15%
Izmedju 25 001 i 35 000 dinara	14,68%
Izmedju 35 001 i 45 000 dinara	5,82%
Izmedju 45 001 i 60 000 dinara	1,66%
Izmedju 60 001 i 80 000 dinara	1,11%
Lice odbija da odgovori	35,18%

Primanja, odgovori u iznosu (DIN)	Udeo u %
25000	15,00%
20000	13,93%
22000	11,25%
30000	7,68%
21000	5,18%
15000	4,82%
10000	3,39%
23000	3,21%
35000	2,68%
24000	2,68%
18000	2,50%
27000	2,32%
26000	2,32%
40000	1,96%
32000	1,43%
28000	1,43%
5000	1,43%
16000	1,25%

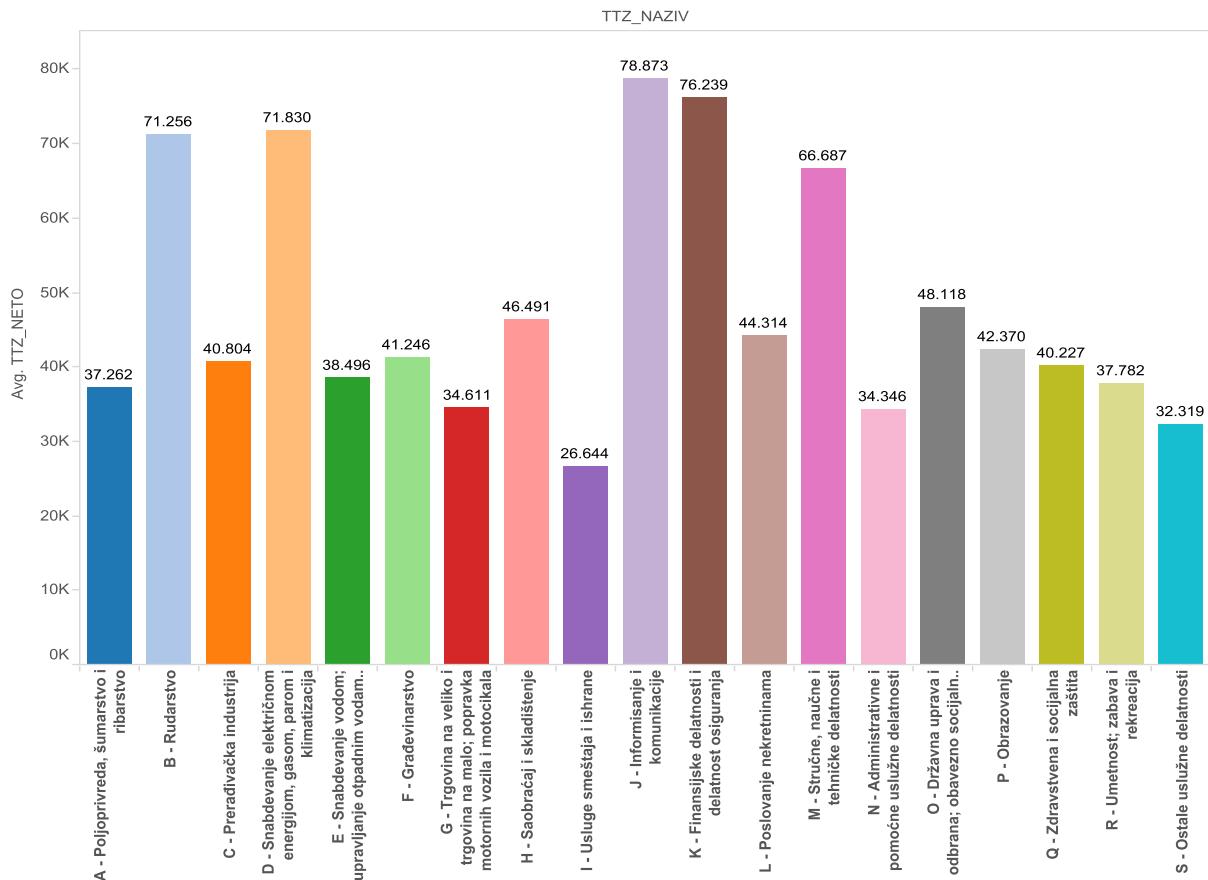

PROSJEČNA NETO PLAĆA PO SEKTORIMA

Sektor / prosečna neto plata DIN

A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	37.262
B - Rudarstvo	71.256
C - Prerađivačka industrija	40.804
D - Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	71.830
E - Snabdevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	38.496
F - Građevinarstvo	41.246
G - Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	34.611
H - Saobraćaj i skladištenje	46.491
I - Usluge smeštaja i ishrane	26.644
J - Informisanje i komunikacije	78.873
K - Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja	76.239
L - Poslovanje nekretninama	44.314
M - Stručne, naučne i tehničke delatnosti	66.687
N - Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti	34.346
O - Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	48.118
P - Obrazovanje	42.370
Q - Zdravstvena i socijalna zaštita	40.227
R - Umetnost; zabava i rekreacija	37.782
S - Ostale uslužne delatnosti	32.319

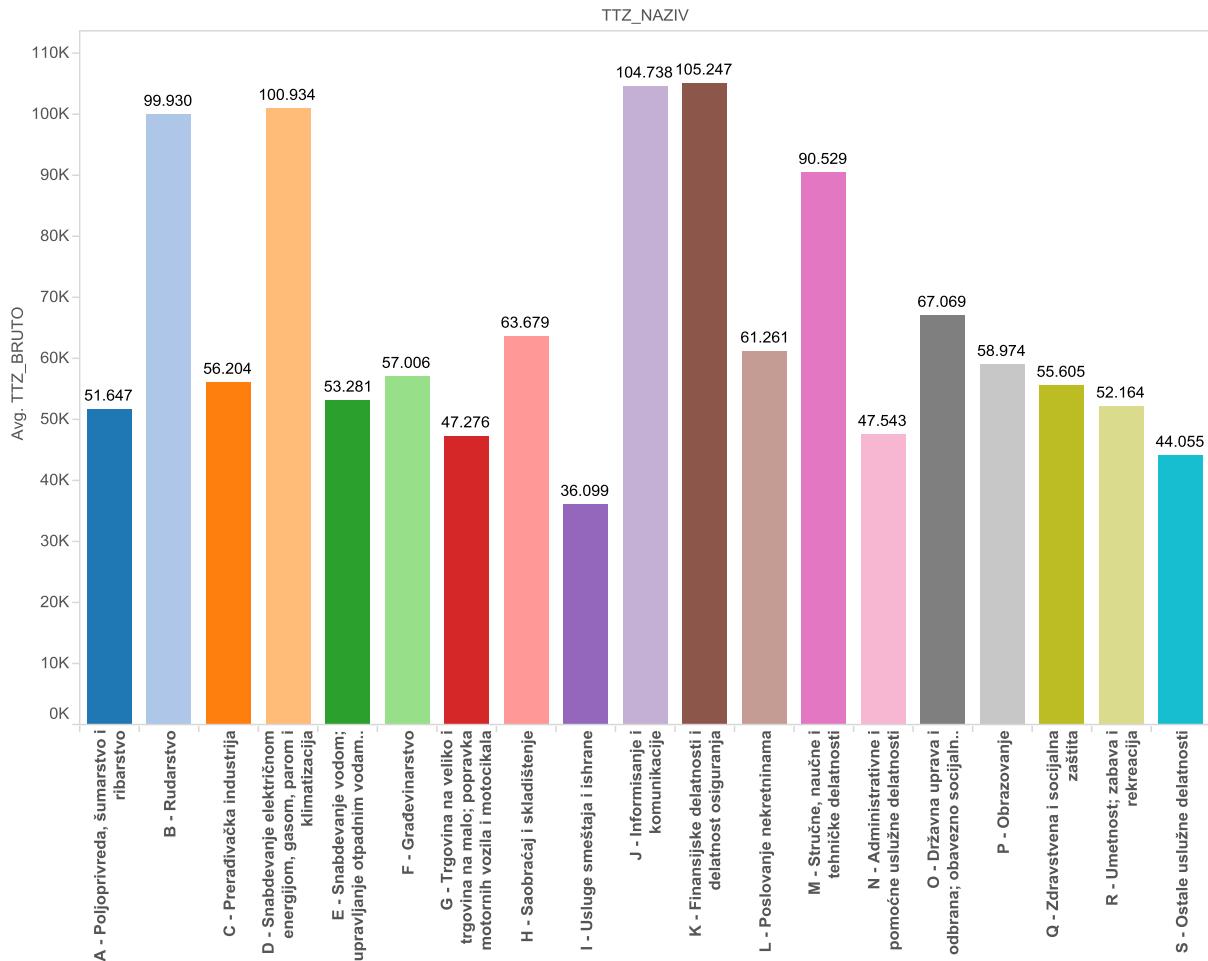
PROSJEČNA BRUTO PLAĆA PO SEKTORIMA

Sektor / prosečna bruto plata DIN

A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	51.647
B - Rudarstvo	99.930
C - Prerađivačka industrija	56.204
D - Snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	100.934
E - Snabdevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	53.281
F - Građevinarstvo	57.006
G - Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	47.276
H - Saobraćaj i skladištenje	63.679
I - Usluge smeštaja i ishrane	36.099
J - Informisanje i komunikacije	104.738
K - Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja	105.247
L - Poslovanje nekretninama	61.261
M - Stručne, naučne i tehničke delatnosti	90.529
N - Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti	47.543
O - Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	67.069

P - Obrazovanje	58.974
Q - Zdravstvena i socijalna zaštita	55.605
R - Umetnost; zabava i rekreacija	52.164
S - Ostale uslužne delatnosti	44.055

USKLAĐIVANJE PONUDE I POTRAŽNJE

ZAMENA POSTOJEĆE RADNE SNAGE

Nedostaju podaci kroz duži vremenski period koji bi omogućili detaljniju analizu.

STRATEŠKI I ZAKONSKI OKVIR

STRATEŠKI OKVIR

Državna agrarna politika se definiše u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i ne postoji direktna zakonska nadležnost opštine nad definisanjem ili sprovođenjem državne agrarne politike, osim u delovima vezanim za upravljanje poljoprivrednim zemljištem. Međutim, postoji jasna potreba i želja da se obezbedi razvoj poljoprivrede u svojoj opštini ili regionu. Zato opština, kao prvi izabrani organ vlasti najbliži poljoprivrednicima ima važnu ulogu u razvoju poljoprivrede i uloga opštinske uprave treba da bude usmerena u četiri pravca:

- stvaranje uslova pogodnih za investiranje u poljoprivrednu proizvodnju i preradu, tj. privlačenje investitora
- priprema za bolje korišćenje sredstava ministarstava i EU fondova
- unapređenje kapaciteta lokalne uprave da na što kvalitetniji način odgovori nadležnostima koje ima opština
- obezbeđivanje podrške poljoprivrednicima u okviru svojih mogućnosti.
-

Pored toga što nemaju nadležnosti, opštine u Srbiji imaju skromne budžete. Zato postoji stalni sukob između želja i mogućnosti. Želje su definisane potrebama koje su velike, dok su mogućnosti ograničene budžetom - koji je po pravilu skroman. Zato je važno da se maksimizira učinak. Da bi se to uradilo važno je:

- Strateško definisanje podrške poljoprivredi / ruralnom razvoju
- Institucionalno definisanje podrške poljoprivredi / ruralnom razvoju
- Programsко definisanje podrške poljoprivredi / ruralnom razvoju
- Definisanje budžeta za sprovođenje
- Izgradnja kapaciteta za sprovođenje

STRATEŠKO DEFINISANJE PODRŠKE POLJOPRIVREDI/RURALNOM RAZVOJU

Razvoj zajednice, bila ona država ili opština, ne se dešava sam od sebe, isto kao što je i nazadovanje posledica delovanja ljudi unutar zajednice i njihove nespremnosti da odgovore izazovima - bilo onimkreiranim sopstvenim činjenjem ili nametnutim spolja. Upravo zato zajednica mora stalno da istražuje svojedobre i loše strane i da planski radi na njenom unapređenju. Strategije razvoja opštine nastaju s tim ciljem. Strateško definisanje podrške poljoprivredi ima za cilj da usmeri zajedničke aktivnosti, mere i budžet na oneciljeve koji su u dotičnoj opštini prioritet - tako da one daju najveći efekat. Ukoliko je strategija samo formakoja je nametnuta od strane donatora, zakona ili političke propagande, a mere koje se sprovode iz budžetanisu u skladu sa strateškim ciljevima, tada strategije postižu negativan efekat, jer su oni na koje se onaodnosni zbuljeni i/ili pogrešno usmereni. Strateški dokumenti su korisni ukoliko su: i) napravljeni kroz širokuraspravu i ako je u njihovoj izradi učestvovao veliki broj zainteresovanih; ii) ukoliko su realistični u implementaciji; iii) ukoliko sadrže konkretne mere, budžet i načine implementacije; i iv) ukoliko su prihvaćenika vlasništvo lokalne vlasti koja treba da je sprovodi. U suprotnom, strategije, studije, programi će biti kratkog veka i njihova upotreba vrednost će nestati čim ispune cilj političke promocije. Opštine u kojima su nadležnosti, ljudski i materijalni resursi ograničeni ne moraju da se povode zatrendovima koji se nameću od strane različitih organizacija za doношење strategija za poljoprivredu i ruralnirazvoj, nego mogu da razvoj definišu putem šireg strateškog razmišljanja kroz strategije ekonomskog, ili još bolje, održivog razvoja.

DOKUMENTI RS

Dokumenti Republike Srbije važni za razvoj sektora:

- Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020
- Akcioni plan za sprovođenje SRO u Srbiji do 2020.g.
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja
- Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju
- Standardi kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova
- Dodatni standardi kvaliteta za stučno obrazovanje
- Zakon o obrazovanju odraslih
- Strategija razvoja informacionog društva u RS do 2020.
- Tumačenje Zakona o PDV-u vezano za sektor

Elektronski izvori:

- [Tumačenje Zakona o PDV-u vezano za sektor](#)

Aktivnosti važne za razvoj sektora:

- uspostava jedinstvenog NOKS i Zakona o NOKS
- uspostaviti Registar NOKSa /Pravilnik o Registru NOKSa/ sa usvojenim: standardima Zanimanja (SZ), standardima Kvalifikacija (SK) i skupovima Ishoda Učenja (SIU) kao i ažurnom listom akreditovanih obrazovnih programa po gornjim Standardima i listom akreditovanih provajdera – Izvođača programa

DOKUMENTI I BAZA PODATAKA

Kao prilog ovom dokumentu dostavljene su elektronski dokumenti delom korišćeni u izradi profila kao i sastavljena baza podataka.

Rb.	Opis	Format	Veličina
1.	Baza podataka - projekat VET - v1	MS Access	272 Mb
2.	analiza-sektora-poljoprivrede-prerade-hrane-i-jednog-podsektora	pdf	3.1 Mb

